របាយការណ៍ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស នៅកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០១៥

សេចក្តីសង្ខេបរួម

ប្រទេសកម្ពុជាជាប្រទេសប្រកាន់របបរាជានិយមអាស្រ័យធម្មនុញ្ញ ដែលមានរដ្ឋាភិបាលមួយកើតចេញតាមរយៈការបោះឆ្នោតសភា ។ នៅក្នុងការបោះឆ្នោតកាលពីពេលថ្មីៗបំផុតនេះ ដែលរៀបចំធ្វើឡើងនៅឆ្នាំ២០១៣ គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា (CPP) បានឈ្នះអាសនៈភាគច្រើន ក្នុងចំណោមអាសនៈរដ្ឋសភាចំនួន ១២៣ អាសនៈ ។ អ្នកសង្កេតការណ៍នៃអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល (NGO) ក្នុងស្រុក និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលអន្តរជាតិបានវាយតម្លៃថា ដំណើរការបោះឆ្នោតនេះមានខ្វះចន្លោះច្រើន ដូចជាបញ្ហាក្នុងការចុះឈ្មោះបញ្ជីអ្នកបោះឆ្នោត លទ្ធភាពក្នុងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធឃោសនាមិនស្មើគ្នា ការចេញប័ណ្ណបោះឆ្នោតផ្លូវការបណ្តោះអាសន្នច្រើនមិនធម្មតាអោយអ្នកបោះឆ្នោត។ កងកម្លាំងសន្តិសុខស្ថិតនៅក្រោមអាជ្ញាធរស៊ីវិល។ យ៉ាងណាក្តី កំលាំងសន្តិសុខបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសជាញឹកញាប់។

បញ្ហាធំបំផុតផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សរួមមានការដែលតុលាការគ្មានប្រសិទ្ធភាព ហើយមានលក្ខណៈនយោបាយ មានការរឹតត្បឹតកាន់តែច្រើនឡើងលើសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ ការជួបជុំគ្នា និងការចងក្រងគ្នាជាក្រុម មានការប្រើហឹង្សា និងគំរាមដាក់ពន្ធនាគារដើម្បីសំឡុតក្រុមគណបក្សប្រឆាំង។

បញ្ហាសិទ្ធិមនុស្សដទៃទៀតរួមមានការបន្តរំលោភលើអ្នកជាប់ពន្ធនាគារ ការរឹតត្បិតលើសេរីភាពសារព័ត៌មាន ការខកខានមិនបានផ្តល់លទ្ធភាពស្មើគ្នា និងការប្រព្រឹត្តដោយមិនត្រឹមត្រូវលើអ្នកសុំសិទ្ធិជ្រកកោន អំពើពុករលួយដែលមានជាទូទៅ និងការជួញដូរមនុស្ស។

រដ្ឋាភិបាលកាត់ទោសមន្ត្រីខ្លះដែលបានប្រព្រឹត្តបទរំលោភ តែនិទណ្ឌភាពចំពោះអំពើពុករលួយ និងការរំលោភភាគច្រើននៅតែមាននៅឡើយ។

ផ្នែកទី១ ៖ ការគោរពភាពថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស រួមទាំងសេរីភាពរួចផុតពី ៖

ក. ការដកហូតជីវិតតាមអំពើចិត្ត ឬដោយខុសច្បាប់

គ្មានរបាយការណ៍ដែលគួរអោយទុកចិត្តបានថា រដ្ឋាភិបាលឬភ្នាក់ងាររបស់រដ្ឋាភិបាលបាន ធ្វើឃាតតាមអំពើចិត្ត ឬដោយខុសច្បាប់ឡើយ នៅក្នុងឆ្នាំនៃរបាយការណ៍។ គ្មានភាពជឿនលឿនទៅមុខទេ នៅក្នុងការស៊ើបអង្កេតលើការសំលាប់មនុស្សដែលត្រូវបានគេចោទថា ធ្វើដោយខុសច្បាប់ នៅឆ្នាំ ២០១៤។

សារព័ត៌មានបានរាយការណ៍ថា នៅខែមករា ឆ្នាំ ២០១៤ កំលាំងសន្តិសុខរបស់រដ្ឋាភិបាលបានបាញ់សំលាប់អ្នកតវ៉ា ៤ នាក់ ហើយបានធ្វើអោយរបួស ៣៥ នាក់ទៀត នៅក្នុងការប៉ះទង្គិចគ្នា នៅក្រៅរោងចក្រកាត់ដេរ Canadia ជិតក្រុងភ្នំពេញ។ ការប៉ះទង្គិចគ្នាបានកើតចេញពីការតវ៉ាដោយកម្មកររោងចក្រកាត់ដេរដែលទាមទារការដំឡើងប្រាក់ខែអប្បបរិមា។ រដ្ឋាភិបាលបានបើកការស៊ើបអង្កេត ហើយគិតមកដល់ខែកញ្ញា គ្មានការចាប់ខ្លួន ឬការកាត់ទោសឡើយ។

តុលាការកាត់ទោសខ្មែរក្រហម (ECCC) ត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីចាប់អោយមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហមទទួលខុសត្រូវចំពោះបទឧក្រិដ្ឋនៅក្រោមរបបខ្មែរក្រហម។ ECCC គឺជាតុលាការ "កូនកាត់" ពីព្រោះមានបុគ្គលិក ព្រះរាជអាជ្ញា និងចៅក្រមអន្តរជាតិនិងក្នុងស្រុក តែជាផ្នែកមួយនៃប្រព័ន្ធច្បាប់របស់ប្រទេស។ ថ្វីត្បិតតែ ECCC ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្រោមច្បាប់ជាតិក្តី តែដំណើរក្តីស្ថិតនៅក្រោមកិច្ចព្រមព្រៀងឆ្នាំ ២០០៣ រវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរដ្ឋាភិបាល។ ជាផ្នែកមួយនៃកិច្ចព្រមព្រៀងឆ្នាំ ២០០៣ រដ្ឋាភិបាលបានព្រមអនុវត្តសាលដីការបស់តុលាការនេះ។ តែនៅក្នុងករណីមួយដែលស្ថិតនៅក្នុងដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេតនៅឡើយ នគរបាលយុត្តិធម៌មិនបានអនុវត្តសាលដីកាដែលចេញដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ដែលជាការនាំអោយមានការចោទប្រកាន់ថា មានការជ្រៀតជ្រែកពីរដ្ឋាភិបាល នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការរបស់ ECCC ។

ខ. ការបាត់ខ្លួន

គិតមកត្រឹមខែកញ្ញា យុវជនខែម សុផាត ដែលមានអាយុ ១៧ ឆ្នាំ នៅបាត់ខ្លួននៅឡើយ។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុកមួយបាននិយាយថា សុផាតបាត់ខ្លួនបន្ទាប់ពីកំលាំងសន្តិសុខរបស់រដ្ឋាភិបាលតាមការនិយាយមកថា បានបាញ់គាត់ នៅក្នុងការប៉ះទង្គិចហឹង្សាមួយ កាលពីខែមករា ឆ្នាំ ២០១៤ នៅក្រៅរោងចក្រកាត់ដេរ Canadia (សូមមើលផ្នែក ១.ក)។ សាក្សីបានឃើញគាត់ត្រូវបានគេលើកដាក់ក្នុងឡានពេទ្យ។

គ. ការធ្វើទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្ត ឬទណ្ឌកម្មបន្ទាបបន្ថោក អមនុស្សធម៌ ឬឃោរឃៅដទៃទៀត

រដ្ឋធម្មនុញ្ញហាមប្រាមទង្វើបែបនេះ តែការវាយដំ និងទំរង់ដទៃទៀតនៃការធ្វើបាបលើរូបរាងកាយទៅលើអ្នកជាប់ឃុំរបស់នគរបាល និងអ្នកជាប់ពន្ធនាគារនៅតែមានជាបន្ត នៅក្នុងឆ្នាំនៃរបាយការណ៍។

មានរបាយការណ៍ដែលអាចទុកចិត្តបានថា មន្ត្រីកងរាជអាវុធហត្ថ និងនគរបាលស៊ីវិលបានធ្វើទារុណកម្មលើរាងកាយ និងផ្លូវចិត្ត ហើយមានពេលខ្លះ វាយដុំយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើជនដែលត្រូវឃុំខ្លួនដោយ

សារបទព្រហ្មទណ្ឌទៀតផង ជាពិសេសនៅអំឡុងពេលសួរចម្លើយ ។ គិតមកដល់ខែកញ្ញា អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលបានរាយការណ៍ថា កំលាំងសន្តិសុខបានធ្វើទារុណកម្មទៅលើអ្នកជាប់ពន្ធនាគារចំនួនយ៉ាងហោចណាស់ ៤៧ នាក់។ ការទាត់ធាក់ ការដាល់ និងការវាយវាត់ដោយកាំភ្លើងខ្លីគឺជាវិធីរំលោភបំពានលើរូបរាងកាយដែលកើតមានឡើងច្រើនជាងគេ ប៉ុន្តែបច្ចេកទេសធ្វើទារុណកម្មនេះក៏មានបញ្ចូលការឆក់ខ្សែភ្លើង ការធ្វើអោយថប់ដង្ហើម និងការវាយនឹងខ្សែភ្លើងផងដែរ ។ អង្គការ NGO នានាបានរាយការណ៍ថា ជារឿងធម្មតាដែលនគរបាលធ្វើទារុណកម្មលើជនសង្ស័យ ដែលត្រូវឃុំខ្លួនរហូតទាល់តែអ្នកទាំងនេះសារភាពថាបានប្រព្រឹត្តកំហុស ។ តុលាការយកចំលើយសារភាពដោយបង្ខំធ្វើជាភស្តុតាងស្របច្បាប់នៅអំឡុងពេលជំនុំជម្រះក្តី ទោះបីជាច្បាប់ហាមមិនអោយយកជាការបានក្តី ។

ក្នុងរយៈពេល ៦ ខែដំបូងនៃឆ្នាំនៃរបាយការណ៍នេះ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលខ្មែរផ្នែកសិទ្ធិមនុស្ស និងអភិវឌ្ឍន៍ ដែលមានឈ្មោះថា អាដហុក បានរាយការណ៍ពីករណីចំនួន ៨ ដែលក្នុងនោះ អាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន ភ្នាក់ងាររដ្ឋាភិបាល ឬអង្គរក្សឯកជនរបស់មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលបានប្រើកំលាំងទៅលើជនស៊ីវិល។ បើប្រៀបធៀបនឹងរយៈពេល ៦ ខែដំបូងនៃឆ្នាំ ២០១៤ ឃើញថា មានលក្ខណៈគ្រាន់បើបន្តិច។ ក្នុងករណីខ្លះ នគរបាលបានប្រើកំលាំងដើម្បីទប់ទល់នឹងការគំរាមប្រើហឹង្សា ឬអំពើហឹង្សាដោយអ្នកធ្វើបាតុកម្ម។ ក្នុងករណីខ្លះទៀត នគរបាលបានប្រើកំលាំងប្រឆាំងនឹងអ្នកធ្វើបាតុកម្មអហឹង្សា បន្ទាប់ពីអ្នកធ្វើបាតុកម្មធ្វើអោយរំខានដល់ចរាចរតាមផ្លូវ ហើយមិនព្រមបំបែកគ្នាតាមការបញ្ជា។

មានមជ្ឈមណ្ឌលបន្សាបថ្នាំញៀនរបស់រដ្ឋាភិបាលចំនួន ៧។ អ្នកសង្កេតការភាគច្រើនបានយល់ស្របថា ភាគច្រើននៃអ្នកដែលត្រូវបានយកមកឃុំនៅទីនេះគឺត្រូវបានឃុំដោយបង្ខំ ឬផ្ញើនៅមណ្ឌល ដោយសមត្ថកិច្ច ឬសមាជិកគ្រួសារ។ យោងតាមអាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធប្រឆាំងគ្រឿងញៀន គ្មានអ្នកដែលជាប់នៅក្នុងមណ្ឌលមានអាយុក្រោម ១៨ ឆ្នាំទេ។ អ្នកសង្កេតការណ៍បានកត់សំគាល់ឃើញថាបុគ្គលិកក្នុងមណ្ឌលជាញឹកញាប់ប្រើវិធីបង្ខំ ដើម្បី “គ្រប់គ្រង”ទៅលើអ្នកជាប់ក្នុងនោះ ដូចជាចងពួកគេ ឬអោយហាត់ប្រាណយ៉ាងខ្លាំង ឬប្រើវិធីក្តៅផ្សេងទៀត។ ថ្នាក់ដឹកនាំរដ្ឋាភិបាលទទួលស្គាល់សារៈសំខាន់នៃការព្យាបាលការញៀនថ្នាំដែលត្រូវបានចាត់ទុកថា ជារឿងសុខភាព ជាជាងរឿងព្រហ្មទណ្ឌ តែគ្មានចាត់វិធាការច្រើនតាមការនិយាយនោះទេ។

ស្ថានភាពពន្ធនាគារ និងមជ្ឈមណ្ឌលឃុំខ្លួន

ស្ថានភាពពន្ធនាគារមិនសមស្របតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិឡើយ ។ ស្ថានភាពជាច្រើននៅតែមាន លក្ខណៈយ៉ាប់ ហើយក្នុងករណីជាច្រើន គម្រាមកំហែងដល់អាយុជីវិតទៀតផង ។ អង្គការសិទ្ធិមនុស្សនានាបានលើកឡើងពីបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរមួយចំនួន ដែលរួមមានដូចជាស្ថានភាពចង្អៀតណែនខ្លាំងពេក បញ្ហាសុខភាព ព្រមទាំងអនាម័យ កង្វះអាហារ និងទឹក កង្វះអាហារូបត្ថម្ភ និងសន្តិសុខមិនល្អ ។

ទិដ្ឋភាពទីកន្លែង៖ ការមានអ្នកទោសច្រើននាំអោយចង្អៀតខ្លាំងគឺជាបញ្ហាមួយ។យោងតាមនាយកដ្ឋានពន្ធនាគារនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ ដោយគិតត្រឹមខែតុលា មានអ្នកទោស និងអ្នកជាប់ពន្ធនាគារ ចំនួន ១៧,៥២២ នាក់ នៅក្នុងពន្ធនាគារចំនួន ២៧ ដែលបានបង្កើតឡើងដើម្បីដាក់អ្នកជាប់ពន្ធនាគារ និងអ្នកជាប់ឃុំត្រឹមតែចំនួន ១១ ០០០ នាក់ ។

នៅក្នុងពន្ធនាគារភាគច្រើន គ្មានការដាក់អោយនៅដាច់ពីគ្នាទេរវាងអ្នកទោសជាមនុស្សពេញវ័យ និងអ្នកទោសជាកុមារ រវាងប្រុស និងស្រី ឬរវាងអ្នកទោសធ្ងន់ និងអ្នកទោសស្រាលទេ។ អ្នកជាប់ឃុំដែលមិនទាន់បានកាត់ក្តី និងអ្នកដែលត្រូវបានតុលាការកាត់ក្តីហើយ ជាធម្មតា ត្រូវបានគេដាក់អោយនៅឡូកឡំគ្នា។

បន្ទាប់ពីមានរបាយការណ៍ស៊ើបអង្កេតមួយរបស់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុកមួយ ដែលតាមដានស្ថានភាពពន្ធនាគារ រដ្ឋាភិបាលបានដោះលែងស្ត្រីមានកូននៅជាមួយចំនួន ២២ នាក់។ បើយោងតាមអង្គការនោះ គិតមកត្រឹមថ្ងៃទី ១៨ ខែឧសភា នារីមានផ្ទៃពោះ និងកូន ២ នាក់កំពុងរស់នៅជាមួយ នៅតែជាប់ឃុំនៅឡើយ។

នាយកដ្ឋានពន្ធនាគារបានរាយការណ៍ថា ដោយគិតមកត្រឹមខែសីហា មានអ្នកជាប់ពន្ធនាគារចំនួន ១៩ នាក់បានស្លាប់ក្នុងពន្ធនាគារ។ នគរបាលបានអះអាងថា គេបានធ្វើការស៊ើបអង្កេត ហើយបានរកឃើញថា ការស្លាប់គឺបណ្តាលមកពីការមានជំងឺពីមុនមក ឬជំងឺដទៃទៀត ។

អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុកបានអះអាងថា របបអាហារសម្រាប់អ្នកជាប់ពន្ធនាគារ និងរបស់ចាំបាច់ផ្សេងៗទៀត តែនៅតែមិនគ្រប់គ្រាន់ទេ។ អ្នកសង្កេតការណ៍បានបន្តរាយការណ៍ថា របបសំរាប់ទិញអាហារសំរាប់អ្នកទោស ពេលខ្លះ ត្រូវបានកិបកេងយកដោយអាជ្ញាធរ ដែលជាការធ្វើអោយមានកង្វះអាហារូបត្ថម្ភ និងជំងឺអ្នកទោសមានកាន់តែច្រើន។ អ្នកទោសមានទឹកស្អាតប្រើប្រាស់តែនៅក្នុងពន្ធនាគារចំនួន ១២ ក្នុងចំណោមពន្ធនាគារចំនួន ២៧។ ពន្ធនាគារគ្មានកន្លែងគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ជនពិការរាងកាយ និងអ្នកឡប់សតិឡើយ។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលបានចោទប្រកាន់ថា អ្នកគ្រប់គ្រងពន្ធនាគារប្រព្រឹត្តមិនស្មើគ្នាលើអ្នកទោស ដូចជាករណីផ្តល់ការអនុញ្ញាតអោយអ្នកចូលសួរសុខទុក្ខ ការប្តូរទៅបន្ទប់ល្អ និងឱកាសចេញពីបន្ទប់

នៅពេលថ្ងៃ សំរាប់អ្នកទោសដែលគ្រួសាររបស់គេមានលុយសូក។ អ្នកដែលគ្មានលុយសូក ត្រូវរងការលំបាកជាងអ្នកមានលុយសូក។ បើយោងតាមអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល អ្នកទោសដែលមានការចងក្រងគ្នាគេ ហើយត្រូវបានរៀបចំឡើងនិងដឹកនាំដោយឆ្មាំពន្ធនាគារ ដែលគេហៅថា “គណកម្មាធិការគ្រប់គ្រងខ្លួនឯងរបស់អ្នកទោស” ពេលខ្លះ ធ្វើការវាយដំលើអ្នកទោសដទៃទៀត។

<u>រដ្ឋបាល៖</u> អាជ្ញាធរមិនបានប្រើវិធីផ្សេងក្រៅពីការដាក់គុកទេ សំរាប់ជនល្មើសអហឹង្សា។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលមួយបានសង្កេតឃើញថា រដ្ឋាភិបាលខ្វះធនធានថវិកា និងធនធានមនុស្សសំរាប់ដំណើរការកម្មវិធីបែបនេះ។ គ្មានបទបញ្ញាតិកំណត់អោយមានអ្នកធ្វើការសិក្សាលើបណ្តឹងរបស់ពលរដ្ឋប្រចាំនៅក្នុងពន្ធនាគារទេ។ អ្នកទោស និងអ្នកជាប់ការឃុំឃាំងជាធម្មតាត្រូវបានអនុញ្ញាតអោយជួបជាមួយអ្នកទៅមើល តែអង្គការសិទ្ធិមនុស្សបានអះអាងថា ពេលខ្លះ គ្រួសារត្រូវផ្តល់សំណូកដល់មន្ត្រីពន្ធនាគារដើម្បីបានសួរសុខទុក្ខអ្នកជាប់ពន្ធនាគារ ឬត្រូវផ្តល់ស្បៀងអាហារ និងរបស់របរចាំបាច់ដទៃទៀត ។

មានរបាយការណ៍គួរអោយជឿទុកចិត្តបានថា ជាញឹកញាប់ មន្ត្រីបានទាមទារប្រាក់សំណូកមុននឹងអនុញ្ញាតអោយអ្នកជាប់ពន្ធនាគារចូលរួមការជំនុំជម្រះក្តី ឬសវនាការឧទ្ធរណ៍ និងមុនពេលដោះលែងអ្នកជាប់ពន្ធនាគារដែលបានបញ្ចប់អាណត្តិជាប់ពន្ធនាគាររបស់ខ្លួនពេញលេញហើយនោះ ។

អ្នកទោសអាចដាក់បណ្តឹងស្តីពីការរំលោភបំពានទៅតុលាការ តាមរយៈមេធាវី ដោយមិនមានការត្រួតពិនិត្យកែប្រែឡើយ។ តែអ្នកទោសមួយចំនួនធំគ្មានលទ្ធភាពរកមេធាវីតំណាងផ្លូវច្បាប់ឡើយ។ រដ្ឋាភិបាលស៊ើបអង្កេតលើពាក្យបណ្តឹងបែបនេះ ហើយតាមមើលស្ថានភាពពន្ធនាគារ និងមជ្ឈមណ្ឌលឃុំឃាំង តាមរយៈអគ្គនាយកដ្ឋានពន្ធនាគាររបស់ក្រសួងមហាផ្ទៃ ដែលធ្វើរបាយការណ៍ប្រចាំឆមាសស្តីពីការគ្រប់គ្រង ពន្ធនាគារ។ សាធារណជនអាចមើលរបាយការណ៍ទាំងនេះ និងរបាយការណ៍ស៊ើបអង្កេតដទៃទៀតបាន បើគេស្នើសុំ។

<u>ការតាមដានដោយឯករាជ្យ៖</u>ជាទូទៅ រដ្ឋាភិបាលបន្តអនុញ្ញាតអោយក្រុមសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ និងក្រុមសិទ្ធិមនុស្សក្នុងស្រុក ដូចជាគណៈកម្មាធិការកាកបាទក្រហមអន្តរជាតិ និងការិយាល័យឧត្តមស្នងការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស (UNHCHR) ចូលមើលពន្ធនាគារ និងផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលសិទ្ធិមនុស្សដល់ឆ្មាំពន្ធនាគារ ។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលមួយចំនួនបានរាយការណ៍ថា ជួនកាល ការសហការពីអាជ្ញាធរដែនដីនៅមានកម្រិត ដែលជាការធ្វើអោយមានការលំបាកសម្រាប់ទាក់ទងអ្នកជាប់ឃុំដែលមិនទាន់ទទួលការជំនុំជម្រះក្តី ។ ក្រសួងមហាផ្ទៃតម្រូវអោយមេធាវី អ្នកត្រួតពិនិត្យសិទ្ធិមនុស្ស និងអ្នកសួរសុខទុក្ខដទៃទៀតសុំ

ការអនុញ្ញាត មុននឹងចូលជួបអ្នកជាប់ពន្ធនាគារ ។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សមួយ ដែលតាមធម្មតាផ្តល់ការថែទាំសុខភាពដល់អ្នកជាប់ពន្ធនាគារ បាននិយាយថា រដ្ឋាភិបាលមិនអនុញ្ញាតអោយគេទៅមើលអ្នកទោសដែលជាសមាជិកនៃគណបក្សប្រឆាំងឡើយ។ អង្គការនោះនិយាយថា រដ្ឋាភិបាលបានចោទខ្លួនថា មានគំនិតលំអៀងនយោបាយ។ តំណាងនៃការិយាល័យស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្សបាននិយាយថា ធម្មតា ខ្លួនអាចជួបជាលក្ខណៈឯកជននៅពេលសម្ភាសន៍អ្នកជាប់ពន្ធនាគារណាម្នាក់ដែលគួរអោយចាប់អារម្មណ៍ពិសេស ។ ក្រុមមនុស្សក្នុងស្រុកដែលធ្វើការតាមដានដោយឯករាជ្យ បានធ្វើសកម្មភាពដោយមានឯករាជ្យគ្រប់គ្រាន់ ដោយគ្មានទទួលឥទ្ធិពលពីរដ្ឋាភិបាល។

ឃ. ការចាប់ ឬឃុំខ្លួនតាមអំពើចិត្ត

ច្បាប់ហាមប្រាមការចាប់ឬឃុំខ្លួនតាមអំពើចិត្ត តែពេលខ្លះ រដ្ឋាភិបាលមិនបានគោរពបំរាមទាំងនេះទេ។

តួនាទីរបស់នគរបាល និងយន្តការសន្តិសុខ

អគ្គស្នងការនគរបាលជាតិ ដែលស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ក្រសួងមហាផ្ទៃ គ្រប់គ្រងអង្គភាពនគរបាលស៊ីវិលទាំងអស់ ។ កម្លាំងនគរបាលត្រូវបែងចែកជាកម្លាំងដែលមានអំណាចដើម្បីធ្វើការចាប់ខ្លួន កម្លាំងដែលគ្មានអំណាចចាប់ខ្លួន និងនគរបាលយុត្តិធម៍ ដែលអំណាចរបស់ខ្លួនមានដល់ការអនុវត្តដីការបស់តុលាការ ។ កងរាជអាវុធហត្ថទទួលបានការអនុញ្ញាតអោយចាប់ខ្លួនជនស៊ីវិល ប្រសិនបើមន្ត្រីទាំងនោះបំពេញលក្ខខ័ណ្ឌក្នុងការបណ្តុះបណ្តាល និងបទពិសោធន៍ដើម្បីបំពេញការងារជានគរបាលស៊ីវិល ប្រសិនបើជនស៊ីវិលស្ថិតនៅកន្លែងរបស់យោធា ឬក្នុងករណីទទួលបានការអនុញ្ញាតពីអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន ។ តែតាមភាពជាក់ស្តែង កងរាជអាវុធហត្ថធ្វើសកម្មភាពលើជនស៊ីវិលជាធម្មតា ក្រោមការអនុញ្ញាតនិងចង្អុលរបស់អាជ្ញាធរខេត្ត និងអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន ដោយជាញឹកញាប់ ដើម្បីជួយនគរបាលស៊ីវិលដែលមិនអាចទប់ទល់នឹងហ្វូងមនុស្សដោយខ្លួនឯងបាន។ ក្រសួងមហាផ្ទៃគឺជាស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលសំខាន់សំរាប់វាយតំលៃការសំលាប់ដោយកំលាំងសន្តិសុខ។

មន្ត្រីនគរបាលបានប្រព្រឹត្តអំពើរំលោភបំពានផ្សេងៗដោយមាននិទណ្ឌភាព(ភាពគ្មានទោស) ហើយក្នុងករណីភាគច្រើន អាជ្ញាធរបានចាត់វិធានការបន្តិចបន្តួច ឬពុំមានចាត់វិធានការអ្វីឡើយ ។ ច្បាប់តម្រូវអោយនគរបាល ព្រះរាជអាជ្ញា និងចៅក្រមធ្វើការស៊ើបអង្កេតរាល់ពាក្យបណ្តឹងទាំងអស់ រួមទាំងបណ្តឹងអំពីការរំលោភបំពានរបស់នគរបាលផងដែរ ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង ចៅក្រម និង ព្រះរាជ

អាជ្ញាកម្រធ្វើការស៊ើបអង្កេតដោយឯករាជ្យណាស់។ ចៅក្រមជំនុំជម្រះ ជាធម្មតា ចេញសាលក្រមផ្អែកតាមតែរបាយការណ៍ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ដែលទទួលបានមកពីនគរបាល និងសក្ខីកម្មរបស់សាក្សីតែប៉ុណ្ណោះ ។ ជាទូទៅ នគរបាលបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលជំនាញបន្តិចបន្តួចតែប៉ុណ្ណោះ ។

នីតិវិធីចាប់ខ្លួន និងការប្រព្រឹត្តទៅលើអ្នកជាប់ឃុំ

ច្បាប់តម្រូវអោយនគរបាលសុំដីកាពីចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មុនធ្វើការចាប់ខ្លួន ប៉ុន្តែនគរបាលអាចចាប់ខ្លួនដោយគ្មានដីកាចំពោះជនណាដែលត្រូវបានប្រទះឃើញកំពុងប្រព្រឹត្តបទល្មើស ។ ច្បាប់អនុញ្ញាត អោយនគរឃាត់ខ្លួនបុគ្គលណាម្នាក់ រួចធ្វើការស៊ើបអង្កេតក្នុងរយៈពេល២៤ម៉ោងដោយមិនរាប់បញ្ចូលរយៈ ពេលចុងសប្តាហ៍ និងថ្ងៃឈប់សម្រាកផ្លូវការ មុននឹងធ្វើការចោទប្រកាន់ ឬជនសង្ស័យត្រូវបានដោះលែង ។ ក្នុងករណីបទឧក្រិដ្ឋក្នុងស្ថានភាពពិសេសដែលចែងដោយច្បាប់ នគរបាលអាចឃុំខ្លួនជនសង្ស័យរយៈពេល ២៤ ម៉ោងបន្ថែមដោយមានការឯកភាពពីព្រះរាជអាជ្ញា ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ជាទម្លាប់ អាជ្ញាធរតែងតែឃុំខ្លួនមនុស្សហួសរយៈពេលកំណត់ មុននឹងធ្វើការចោទប្រកាន់ ។ មានវិធីនៃការធានាអោយនៅក្រៅឃុំ តែអ្នកជាប់ពន្ធនាគារជាច្រើន ជាពិសេសអ្នកដែលគ្មានតំណាងផ្នែកច្បាប់ ឬមេធាវី គ្មានឱកាសស្វែងរកការដោះលែងដោយការធានាអោយ នៅក្រៅឃុំឡើយ ។ ជាធម្មតា សេចក្តីស្នើអោយនៅក្រៅឃុំត្រូវបានបដិសេធចំពោះករណីដែលត្រូវបានចាត់ទុកថា បណ្តាលមកពីហេតុផលនយោបាយ ។តាមច្បាប់ ជនជាប់ចោទអាចត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងឃុំខ្លួនរហូតដល់រយៈ ពេល ២៤ម៉ោង មុននឹងអាចមានលទ្ធភាពទទួលបានប្រឹក្សាច្បាប់ ប៉ុន្តែអ្នកជាប់ពន្ធនាគារ ជាធម្មតា ត្រូវជាប់ឃុំជាច្រើនថ្ងៃ មុននឹងអាចជួបមេធាវី ឬជួបសមាជិកគ្រួសារ ។ យោងតាមមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល ការឃុំខ្លួនយូរបែបនេះ ភាគច្រើនបណ្តាលមកពីសមត្ថភាពមានកម្រិតរបស់ប្រព័ន្ធតុលាការ ។ រដ្ឋាភិបាលមិនបានផ្តល់មេធាវីសំរាប់ជនជាប់ឃុំដែលក្រីក្រខ្លាំងទេ។

<u>ការចាប់ខ្លួនតាមអំពើចិត្ត៖</u> គិតមកដល់ខែមិថុនា អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលមួយ ដែលមានឈ្មោះថា អាដហុក បាននិយាយថា មានករណីចាប់ខ្លួន ឬឃុំខ្លួនយ៉ាងតិចចំនួន ១៥ ករណី ដែលគេចាត់ទុកថា ជាអំពើធ្វើតាមអំពើចិត្ត តែមិនបានលើកឡើងនូវឧទាហរណ៍ច្បាស់ណាមួយទេ។ អង្គការអាដហុកបានថ្លែងថា ជនរងគ្រោះនៅក្នុងករណីឃុំខ្លួនតាមអំពើចិត្តចំនួន ៨ ករណី ត្រូវបានដោះលែងវិញនៅពេលក្រោយមក បន្ទាប់ពីជនជាប់ឃុំបានធ្វើការប្តឹង បន្ទាប់ពីមានអន្តរាគមពីអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលផ្នែកសិទ្ធិមនុស្ស ឬការផ្តល់សំណូក។ ចំនួននៃការចាប់ខ្លួនតាមអំពើចិត្តទំនងជាមានច្រើនជាងនេះ ពីព្រោះជនរងគ្រោះនៅតាមតំបន់ជនបទមិនប្តឹង ដោយសារមានការពិបាកធ្វើដំណើរមកការិយាល័យរបស់អង្គការអាដហុក ឬមានកង្វល់ពីសុវត្ថិភាពនៃ

គ្រួសាររបស់គេ។ អាជ្ញាធរមិនបានចាត់វិធានដាក់ទណ្ឌកម្ម ឬវិធានការផ្លូវច្បាប់ប្រឆាំងនឹងអ្នកទទួលខុសត្រូវចំពោះការឃុំខ្លួនដោយខុសច្បាប់ទេ។

នៅក្នុងឆ្នាំនៃរបាយការណ៍នេះ អាជ្ញាធរក្រុងភ្នំពេញបានចាប់ខ្លួនមនុស្សរាប់សិបអ្នក ដែលជាធម្មតាគឺអ្នកគ្មានផ្ទះសម្បែង អ្នកវិកលចរិក អ្នកប្រើគ្រឿងញៀន ឬអ្នករកស៊ីផ្លូវភេទ ក្នុងអំឡុងពេលយុទ្ធនាការចុះបោសសំអាតតាមផ្លូវក្នុងក្រុង។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលមួយបាននិយាយថា តាមធម្មតា អ្នកដែលត្រូវឃុំខ្លួន បាត់បង់លុយកាក់ និងទ្រព្យសម្បត្តិ ក្នុងអំឡុងពេលនៃការបោសសំអាតនោះ ដែលអាជ្ញាធរហៅថា ជាការ "ធ្វើអោយសង្គមមានសណ្តាប់ធ្នាប់"។ អាជ្ញាធរយកអ្នកទាំងនោះទៅដាក់នៅមជ្ឈមណ្ឌលរបស់ក្រសួងសង្គមកិច្ច ដែលមានចំងាយ ១៥ ម៉ៃល៍ ពីក្រុងភ្នំពេញ ឬបញ្ជូនទៅអោយអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុក។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលច្រើនតែលែងគេមកវិញ នៅក្នុងរយៈពេលតែប៉ុន្មានម៉ោងតែប៉ុណ្ណោះ។

កាលពីខែមិថុនា មន្ត្រីសាលាក្រុងបានឃាត់ខ្លួនមនុស្សចំនួនជាង ១០០ នាក់ នៅមុនពិធីបុណ្យសាធារណៈ។ អ្នកដែលត្រូវបានឃាត់នោះមានកុមាររស់នៅតាមផ្លូវ អ្នកគ្មានផ្ទះសម្បែង អ្នករកស៊ីផ្លូវភេទ និងជនវិកលចរិក។ អាជ្ញាធរយកពួកគេទៅដាក់នៅមជ្ឈមណ្ឌលឃុំឃាំងព្រៃស្តី។

<u>ការឃុំខ្លួនមុនសវនាការ៖</u> ច្បាប់អនុញ្ញាតអោយមានការឃុំខ្លួនមុនសវនាការរហូតដល់រយៈពេល ៦ ខែ ចំពោះបទល្មើសមជ្ឈិម និង ១៨ ខែ ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋ។ គិតមកត្រឹមខែមិថុនា ក្រសួងមហាផ្ទៃបាននិយាយថា មានមនុស្សចំនួន ៥៨៤០ នាក់ស្ថិតក្នុងឃុំខ្លួនមុនសវនាការ។ បុគ្គលិកតុលាការត្រូវបានរាយការណ៍មកថា បានខិតខំពន្លឿនការពិនិត្យសំរេចលើករណីទាំងនោះ។ ថ្វីបើអ្នកជាប់ឃុំមុនសវនាការត្រូវបានឃុំដោយគ្មានតំណាងផ្នែកច្បាប់ក្តី តែគ្មានការរាយការណ៍មកថា មានការឃុំខ្លួនលើសពីរយៈពេលកំណត់ដោយច្បាប់ ឬក៏មានការបាត់បង់សំណុំរឿងទេ។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលបាននិយាយថា អ្នកទាំងនោះដែលជាប់យូរត្រូវបានចោទពីបទល្មើសស្រាល។

<u>ការលើកលែងទោស៖</u> ព្រះមហាក្សត្រអាចប្រទានការលើកលែងទោសក្នុងករណីមួយចំនួន ដែលជារឿយៗព្រះអង្គធ្វើឡើងនៅអំឡុងពិធីបុណ្យព្រះពុទ្ធសាសនាសំខាន់ៗ និងថ្ងៃបុណ្យជាតិ ។ គិតមកត្រឹមខែវិច្ឆិកា ព្រះបាទនរោត្តម សីហមុនីបានប្រកាសការលើកលែងទោសដល់អ្នកទោសចំនួន ៣៣៦ នាក់។ ចំនួននេះរួមបញ្ចូលទាំងសកម្មជនដីធ្លីចំនួន ១១ នាក់ ដែលបានទទួលការលើកលែងទោសកាលពីថ្ងៃទី ១១ មេសា ដែលអាជ្ញាធរបានចាប់ នៅខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៤ ហើយត្រូវបានតុលាការកាត់អោយជាប់ពន្ធនាគារចំនួន ១ ឆ្នាំ នៅថ្ងៃបន្ទាប់។

ខ. ការបដិសេធមិនអោយទទួលបានការជំនុំជម្រះក្តីជាសាធារណៈដោយយុត្តិធម៌

រដ្ឋធម្មនុញ្ញបានចែងថាតុលាការមានភាពឯករាជ្យ ប៉ុន្តែក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង រដ្ឋាភិបាល ជាទូទៅមិនគោរពឯករាជ្យភាពរបស់តុលាការឡើយ ។ តុលាការស្ថិតក្រោមឥទ្ធិពល និងការជ្រៀតជ្រែករបស់ផ្នែកនីតិប្រតិបត្តិ។ ច្បាប់ចំនួន ៣ ដែលត្រូវបានអនុម័តក្នុងពេលថ្មីៗនេះ ផ្តល់អំណាចត្រួតមើលតុលាការកាន់តែច្រើនឡើងទៅអោយផ្នែកនិតិប្រតិបត្តិ ដោយផ្តល់អំណាចអោយអាជ្ញាធរតំឡើងសក្តិ បណ្តេញចេញ និងដាក់ការពិន័យលើចៅក្រមបានតាមចិត្ត។ មន្ត្រីតុលាការច្រើនតែមានមុខតំណែងក្នុងពេលជាមួយគ្នា នៅក្នុងគណបក្សកាន់អំណាច ហើយអ្នកសង្កេតការណ៍បាននិយាយថា មានតែអ្នកដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងគណបក្សប្រជាជន ឬផ្នែកប្រតិបត្តិទេ ដែលបានទទួលមុខតំណែងក្នុងតុលាការ។មានអំពើពុករលួយយ៉ាងរាលដាលក្នុងចំណោមចៅក្រម ព្រះរាជអាជ្ញា និងមន្ត្រីតុលា ការ ។ អ្នកសង្កេតការណ៍និយាយថា សមាគមមេធាវីជាតិលំអៀងយ៉ាងខ្លាំងទៅរកសមាជិកដែលមានខ្សែស្រឡាយជាមួយគណបក្សប្រជាជន នៅក្នុងការជ្រើសរើសសមាជិក។ ចំណែកមេធាវីមកពីគណបក្សប្រឆាំងឬក្រុមផ្សេងមិនសូវមានឱកាសទេ។ ពេលខ្លះសមាគមជ្រើសយកអ្នកដែលគ្មានសមត្ថភាព ដោយសារតែខ្សែស្រឡាយនយោបាយ។ ជាញឹកញាប់ លទ្ធផលនៃសវនាការហាក់មានការកំណត់ទុកជាមុនស្រេច។ ឧទាហរណ៍ អ្នកសង្កេតការណ៍នៅក្នុងសវនាការនៃសកម្មជនរបស់គណបក្សប្រឆាំងចំនួន ១១ រូប ដែលរងការចោទថា បានធ្វើការបះបោរ បាននិយាយថាបន្ទាប់ពីចៅក្រមសំរាកដើម្បីធ្វើការពិចារណា នគរបាលយុត្តិធម៌បានព័ទ្ធបន្ទប់សវនាការ ហើយបានរៀបចំផ្ទេរជនសង្ស័យទៅពន្ធនាគារ ដែលជាការបង្ហាញថា សាលក្រមដាក់អោយជាប់ទោសត្រូវបានកំណត់ជាមុនស្រេចទៅហើយ (សូមមើលត្រង់អ្នកជាប់ឃុំ និងអ្នកទោសនយោបាយខាងក្រោម)។

កំរិតនៃអំពើពុករលួយខ្ពស់ និងអសមត្ថភាពមាននៅក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការហើយរដ្ឋាភិបាលមិនបានធានាអោយមានដំណើរការក្តីត្រឹមត្រូវទេ។

ការពន្យារពេលរបស់តុលាការ ឬអំពើពុករលួយរបស់តុលាការច្រើនតែធ្វើអោយជនរងការចោទប្រកាន់រួចផុតពីការកាត់ទោស។ ភាគច្រើននៃមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល និងសមាជិកគ្រួសាររបស់គេដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើស មិនត្រូវបានដាក់ទោសឡើយ (និទណ្ឌភាព)។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលបានអះអាងថា ដូចនៅក្នុងឆ្នាំកន្លងទៅដែរ ថាចុងចោទដែលមានទ្រព្យឬមានអំណាច រួមទាំងសមាជិកនៃកងកំលាំងសន្តិសុខផង តាមធម្មតា បង់លុយអោយជនរងគ្រោះ និងអាជ្ញាធរ ដើម្បីអោយទំលាក់ការចោទប្រកាន់ព្រហ្មទណ្ឌ។ អាជ្ញាធរត្រូវបានគេដឹងថា បានតឿនអោយជនរងគ្រោះ ឬគ្រួសាររបស់គេទទួលយកនូវសំណងប៉ះប៉ូវជាលុយកាក់ ជាថ្នូរនឹងការទំលាក់ចោលការចោទប្រកាន់ព្រហ្មទណ្ឌ ឬការមិនបង្ហាញមុខជាសាក្សី។

នីតិវិធីជំនុំជម្រះក្តី

តាមច្បាប់ ចុងចោទមានសិទ្ធិត្រូវបានគេសន្មតថា ជាជនស្លូតត្រង់ និងមានសិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប៉ុន្តែដោយសារអំពើពុករលួយរីករាលដាល ជារឿយៗចុងចោទត្រូវស្លូកចៅក្រម ដើម្បីអោយចេញសាលក្រមដែលមានលក្ខណៈអនុគ្រោះ ។ សវនាការត្រូវបានធ្វើជាសាធារណៈ តែច្រើនតែត្រូវបានពន្យាពេល។ គ្មានការប្រើគណវិនិច្ឆ័យ (Jury) ទេ។ ចុងចោទមានសិទ្ធិបង្ហាញវត្តមាន ហើយពិគ្រោះយោបល់ជាមួយមេធាវីប្រឈម និងចោទសួរសាក្សីប្រឆាំងនឹងខ្លួន ហើយ បង្ហាញសាក្សី និងភស្តុតាងដោយខ្លួនគេ។ ក្នុងករណីព្រហ្មទណ្ឌ ប្រសិនបើចុងចោទគ្មានប្រាក់រកមេធាវីម្នាក់បាន តុលាការត្រូវផ្តល់តំណាងផ្នែកច្បាប់ដោយឥតគិតថ្លៃដល់ចុងចោទ ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ជារឿយៗ តុលាការតែងតែខ្វះធនធានដើម្បីផ្តល់ប្រឹក្សាផ្នែកច្បាប់ ហើយចុងចោទភាគច្រើនស្វះស្វែងរកជំនួយពីអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ឬត្រូវឡើងតុលាការដោយគ្មានតំណាងផ្នែកច្បាប់ ។ នៅក្នុងករណីគ្មានមេធាវីការពារចុងចោទក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌ តុលាការពន្យាករណីរហូតទាល់តែមេធាវីត្រូវបានរកបាន ហើយករណីបែបនេះច្រើនតែស៊ីពេលរាប់ខែ។ ការជំនុំជម្រះក្តីច្រើនតែធ្វើឡើងគ្រាន់តែបង្គ្រប់កិច្ច ហើយការសួរដេញដោលដោយភាគីម្ខាងទៅភាគីម្ខាង ជាធម្មតា មិនបានកើតមានឡើយ ។ ចុងចោទ និងមេធាវីរបស់ខ្លួនមានសិទ្ធិពិនិត្យមើលភស្តុតាងដែលរដ្ឋាភិបាលរក្សាទុក ទាក់ទងនឹងរឿងក្តីរបស់ខ្លួន។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ គេច្រើនមានការពិបាកនឹងទទួលបានលទ្ធភាពដូចពោលនេះណាស់ ជាពិសេស ប្រសិនបើសំណុំរឿងនោះពាក់ព័ន្ធនឹងរឿងនយោបាយ ឬពាក់ព័ន្ធនឹងមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលជាន់ខ្ពស់ ឬសមាជិកឥស្សរជនដែលមានខ្សែរយៈរឹងមាំ ។

មានការខ្វះមេធាវីច្រើនដែលមានជំនាញត្រឹមត្រូវ ពិសេសនៅក្រៅក្រុងភ្នំពេញ។ អ្នកដែលគ្មានធនធានសំរាប់រកមេធាវី បាត់បង់សិទ្ធិទទួលបានការកាត់ក្តីដោយយុត្តិធម៌។ យោងតាមសមាគមនៃគណមេធាវីគិតមកដល់ខែសីហា មានមេធាវីចំនួន ៧៩៦ នាក់ផ្តល់សេវាផ្លូវច្បាប់ នៅទូទាំងប្រទេស។ អ្នកក្រអាចស្វែងរកសេវាផ្លូវច្បាប់ដោយឥតគិតថ្លៃពីមេធាវីទាំងនេះ តាមរយៈអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលខ្លះ។

អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលបានរាយការណ៍ថា មានតែការថ្លែងជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់សក្សី និងអ្នករងការចោទប្រកាន់ទេដែលជាធម្មតា ត្រូវបានយកធ្វើជាភស្តុតាងនៅក្នុងសវនាការ។ ពេលខ្លះ ជនរងការចោទប្រកាន់ត្រូវបានបង្ខំអោយនិយាយ ដោយការវាយដំ ឬការគំរាមកំហែង ហើយចុងចោទដែលមិនចេះអក្សរ ជាញឹកញាប់ មិនត្រូវបានប្រាប់ពីសេចក្តីនៅក្នុងចំលើយសារភាព ដែលគេត្រូវបានបង្ខំអោយចុះហត្ថលេខាទៅលើនោះទេ។ សិទ្ធិរបស់ពលរដ្ឋក្នុងការមានវត្តមាននៅក្នុងសាលាឧទ្ធរណ៍ជាញឹកញាប់មានកំរិត

ដោយសារការពិបាកនៅក្នុងការផ្ទេរអ្នកទោសពីពន្ធនាគារខេត្តមកសាលាឧទ្ធរណ៍នៅភ្នំពេញ។ ដូច្នេះ ជាង ពាក់កណ្តាលនៃសវនាការឧទ្ធរណ៍ប្រព្រឹត្តទៅដោយគ្មានវត្តមានរបស់ចុងចោទឡើយ។

អ្នកជាប់ពន្ធនាគារ និងអ្នកជាប់ឃុំដោយសារមូលហេតុនយោបាយ

យោងតាមអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលផ្នែកសិទ្ធិមនុស្ស នៅក្នុងរយៈពេល ៩ ខែដំបូងនៃឆ្នាំនៃរបាយការណ៍នេះ តុលាការក្រុងភ្នំពេញបានកាត់ក្តីលើមនុស្សចំនួន ៥៥ នាក់ ក្នុងលក្ខណៈគ្មានយុត្តិធម៌ ហើយដែលជាទូទៅ ក្រោមហេតុផលនយោបាយ។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលនោះថែមទាំងនិយាយទៀតថា រដ្ឋាភិបាលបានអោយតុលាការដាក់ទោសនៅក្នុងការកាត់ក្តីដែលមានការខ្វះចន្លោះចំពោះបទល្មើស រាប់ពីការឃុបឃិតធ្វើការបះបោរប្រដាប់អាវុធ ការប្រព្រឹត្តឬញុះញង់អោយមានហិង្សាដល់ការធ្វើអោយរាំងស្ទះចរាចរ។ គិតមកដល់ថ្ងៃទី ២០ ខែវិច្ឆិកា អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលនោះបានប៉ាន់ប្រមាណថា អាជ្ញាធរបានឃុំខ្លួនយ៉ាងហោចណាស់អ្នកជាប់ឃុំ ឬអ្នកទោសនយោបាយចំនួន ១៥ នាក់។ សកម្មជនដីចំនួន ១១ នាក់ ដែលអ្នកខ្លះចាត់ទុកថាជាអ្នកទោសនយោបាយ បានទទួលបានការលើកលែងទោសពីព្រះមហាក្សត្រ នៅខែមេសា ហើយត្រូវបានដោះលែងពីពន្ធនាគារវិញ។

នៅថ្ងៃទី ២២ ខែកក្កដា តុលាការក្រុងភ្នំពេញបានកាត់ទោសអោយសកម្មជនគណបក្សសង្គ្រោះជាតិចំនួន ១១ អោយជាប់ពន្ធនាគារចំនួនពី ៧ ទៅ ២០ ឆ្នាំ ចំពោះតួនាទីតាមការចោទប្រកាន់ នៅក្នុងការតវ៉ាកាលពីខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៤ ដែលប្រែជាមានហិង្សា។ អ្នកសង្កេតការណ៍ខ្លះអះអាងថា តុលាការបានចេញសាលដីកានេះដោយគ្មានភស្តុតាងដែលភ្ជាប់សកម្មជនទាំងនោះទៅនឹងបទចោទ ហើយបែរជាបកស្រាយទោសទាំងនោះថាជាការដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះការចូលរួមរបស់ពួកគេ នៅក្នុងការតវ៉ាលើការកំណត់ព្រំដែនជាមួយវៀតណាម ដែលជាបញ្ហាមួយមានលក្ខណៈនយោបាយជាខ្លាំង។

នៅថ្ងៃទី ១៥ ខែសីហា អាជ្ញាធរបានចាប់ខ្លួនលោក ហុង សុខហួ មកពីគណបក្សសម រង្ស៊ី ហើយបានចោទប្រកាន់គាត់ពីបទ "ក្លែងក្លាយឯកសារ" និង "ញុះញង់" តាមរយៈការចុះផ្សាយសន្ធិសញ្ញាព្រំដែនក្លែងក្លាយ ឆ្នាំ ១៩៧៩ រវាងរដ្ឋាភិបាល និងប្រទេសវៀតណាម ដែលតាមការនិយាយមកថា បានបង្ហាញពីកិច្ចព្រមព្រៀងលុបបំបាត់ព្រំដែនចោល រវាងប្រទេសទាំងពីរ។ នៅក្នុងសវនាការតុលាការ នៅថ្ងៃទី ៤ ខែវិច្ឆិកា ចៅក្រមបានបដិសេធជាលើកទី ២ មិនអោយលោកនៅក្រៅឃុំ ហើយបាននិយាយថា តុលាការនឹងបន្តការស៊ើបអង្កេតលើករណីនេះរបស់គាត់។ ការចោទប្រកាន់លើលោកសមាជិកព្រឹទ្ធសភានេះមានទោសរហូតដល់ជាប់ពន្ធនាគារចំនួន ១៧ ឆ្នាំ។ អ្នកសង្កេតការណ៍ភាគច្រើនបកស្រាយទង្វើទាំងនេះថា ជាមធ្យោបាយមួយក្នុង

ការដាក់គំនាបលើគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ កុំអោយរិះគន់រដ្ឋាភិបាលចំពោះការកំណត់ខ្សែព្រំដែនមិនត្រឹមត្រូវ ជាមួយវៀតណាម។

អ្នកនយោបាយនៃគណបក្សប្រឆាំង និងអង្គការសង្គមស៊ីវិលបាននិយាយថា អាជ្ញាធរច្រើនតែមិនផ្ដល់លទ្ធភាពអោយអ្នកទោស ដែលគេជឿថា ទោសរបស់គេនោះបណ្ដាលមកពីហេតុផលនយោបាយ។

នីតិវិធីតុលាការស៊ីវិល និងដំណោះស្រាយ

ប្រទេសកម្ពុជាមានអង្គតុលាការមួយសម្រាប់បណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី ហើយប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិដាក់ពាក្យបណ្ដឹងស្វែងរកសំណងការខូចខាតចំពោះការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ។ ជាទូទៅ មានទាំងដំណោះស្រាយផ្នែករដ្ឋបាល ទាំងដំណោះស្រាយផ្នែកតុលាការ ។អាជ្ញាធរច្រើនតែមិនអនុវត្តសាលដីកាតុលាការ។

សំណងទ្រព្យសម្បត្តិ (Property Restitution)

ការបង្ខំយកមកដាក់ជាសម្ធូហាភាព នៅក្រោមរបបខ្មែរក្រហម និងការផ្លាស់ទីលំនៅរបស់ប្រជាជន បានធ្វើអោយកម្មសិទ្ធិដីធ្លីមានភាពមិនច្បាស់លាស់។ ច្បាប់ភូមិបាលចែងថា អ្នកដែលមានកម្មសិទ្ធិដោយសុខសាន្តលើដីឯកជន ឬដីរដ្ឋ (មិនរាប់បញ្ចូលដីសាធារណៈ ដូចជាសួនច្បារ) ឬបានរស់នៅក្នុងអាគាររដ្ឋដោយគ្មានការតវ៉ាទាមទារពីអ្នកផ្សេង ក្នុងរយៈពេល ៥ឆ្នាំ មុនការប្រកាសអោយប្រើច្បាប់នេះ នៅឆ្នាំ ២០០១ មានសិទ្ធិដាក់ពាក្យសុំកម្មសិទ្ធិលើដី/អាគារនោះជាស្ថាពរ។ តែ ប្រជាជនភាគច្រើននៅតែខ្វះការយល់ដឹងនិងមធ្យោបាយសំរាប់ទទួលបានឯកសារកម្មសិទ្ធិដីធ្លីជាផ្លូវការគ្រប់គ្រាន់។

ការិយាល័យសុរិយោដីខេត្តនិងស្រុកបន្តធ្វើតាមនិតិវិធីនៃការចុះបញ្ជីដីមុនឆ្នាំ ២០០១ ដែលមិនរាប់បញ្ចូលការសិក្សាអង្កេតបានត្រឹមត្រូវលើដី ឬឱកាសសំរាប់អោយសាធារណជនផ្ដល់មតិ។ គណកម្មាការសុរិយោដី ដែលរដ្ឋាភិបាលបានបង្កើតឡើង នៅឆ្នាំ ២០០២ ដើម្បីដោះស្រាយអោយបានឆាប់ និងតាមការពេញចិត្តរបស់ភាគីពាក់ព័ន្ធ នូវករណីដីមិនទាន់ចុះបញ្ជី (មិនរាប់បញ្ចូលករណីទាក់ទងនឹងមរតក ឬកុងត្រា) មិនបានអនុវត្តលើការកំណត់អត្តសញ្ញាណ និងការកំណត់ព្រំសីមានៃដីរដ្ឋ ដែលជាការនាំអោយមានវិវាទ និងការបណ្ដេញ ដែលត្រូវបានជំរុញអោយលឿនដោយសកម្មភាពរបស់រដ្ឋក្នុងការធ្វើការអភិវឌ្ឍន៍លើដីមានជំលោះ។ ការទិញដីទុកលក់ ដោយគ្មានប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិច្បាស់លាស់ បានបណ្ដាលអោយមានជំលោះ នៅគ្រប់ខេត្តទាំងអស់ ហើយបានបង្កើនភាពតានតឹងរវាងអ្នកភូមិក្រីក្រតាមជនបទ និងឈ្មួញទិញលក់ដី។ សហគមន៍រស់នៅតាមតំបន់ក្រុងប្រឈមនឹងការបណ្ដេញចេញដោយបង្ខំ ដើម្បីយកកន្លែងសំរាប់គំរោងអភិវឌ្ឍន៍ពាណិជ្ជ

កម្ម។ គិតមកត្រឹមខែសីហា ក្រសួងរៀបចំដែនដីបានរាយការណ៍ថា ប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិដីចំនួនជិត ៦១០ ០០០ ត្រូវបានចែកអោយអ្នកភូមិ ជាផ្នែកមួយនៃកម្មវិធីមួយដែលត្រូវបានផ្តើមឡើង នៅឆ្នាំ ២០១២ ដើម្បីធ្វើការវាស់វែងដី ដោយសហការជាមួយនិស្សិតសាកលវិទ្យាល័យជិត ១០០០ នាក់។

ករណីអាជ្ញាធរបង្ខំអោយអ្នកស្រុកផ្លាស់ទីលំនៅនៅតែបន្តមាន ទោះបីក្នុងប៉ុន្មានឆ្នាំមកនេះ មានការថយចុះក្តី។ អ្នកខ្លះប្រើការគំរាមកំហែងប្តឹង ឬបណ្តេញចេញ ដើម្បីសំឡុតអ្នកក្រ និងអ្នកស្ថិតក្នុងស្ថានភាពខ្សត់ខ្សោយ អោយទូទាត់សំណងដីរបស់គេ នៅក្នុងតំលៃក្រោមតំលៃទីផ្សា។ អង្គការអាដហុកបាននិយាយថា បានទទួលសំណុំរឿងទាក់ទងនឹងដីធ្លី ដោយគិតមកត្រឹមខែសីហា ដែលមានទំហំស្មើនឹង ៨ ៥៨៨ ហិចតា ហើយដែលប៉ះពាល់គ្រួសារចំនួន ៣៥៦៤។

អ្នកក្រគ្មានឯកសារផ្លូវច្បាប់សំរាប់បញ្ជាក់លើអំណះអំណាងរបស់គេលើដីទេ ហើយខ្វះជំនឿលើប្រព័ន្ធតុលាការ។ អ្នកដែលរងការបណ្តេញចេញខ្លះបានតវ៉ាបានជោគជ័យនៅតុលាការ តែករណីភាគច្រើនមិនទាន់ត្រូវបានគេចាត់ការទៅលើទេ។

ច. ការជ្រៀតជ្រែកតាមអំពើចិត្តក្នុងភាពឯកជន គ្រួសារ គេហដ្ឋាន ឬក្នុងការឆ្លើយឆ្លងគ្នា

ច្បាប់មានចែងអំពីភាពឯកជននៃលំនៅដ្ឋាន និងការឆ្លើយឆ្លងគ្នា ហើយហាមឃាត់ការឆែកឆេរខុសច្បាប់ ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយក៏អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលបានរាយការណ៍ថាជាទម្លាប់ នគរបាលធ្វើការឆែកឆេរ និងរឹបអូស ដោយគ្មានដីកាពីតុលា ។

ផ្នែកទី២ ៖ ការគោរពសេរីភាពពលរដ្ឋ ដែលរួមមាន

ក. សេរីភាពបញ្ចេញមតិ និងសេរីភាពសារព័ត៌មាន

រដ្ឋធម្មនុញ្ញមានចែងពីសេរីភាពបញ្ចេញមតិ និងសេរីភាពផ្នែកសារព័ត៌មាន។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង សិទ្ធិទាំងនេះមិនត្រូវបានគោរពជានិច្ចឡើយ ។

<u>សេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ</u>

រដ្ឋធម្មនុញ្ញអនុញ្ញាតអោយមានការបញ្ចេញមតិដោយសេរី លើកលែងតែក្នុងករណីដែលវាប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខសាធារណៈ ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញក៏ប្រកាសផងដែរថា ព្រះមហាក្សត្រ “មិនអាចត្រូវគេរំលោភបាន”

ហើយសេចក្តីណែនាំរបស់ ក្រសួងមហាផ្ទៃ ដែលអនុលោមតាមច្បាប់បរិហាកេរ្តិ៍ បញ្ជាក់ជាថ្មីនូវដែនកំណត់ទាំងនេះ ហើយហាមប្រាមមិនអោយអ្នកបោះពុម្ព និងនិពន្ធនាយកផ្សព្វផ្សាយរឿងណា ដែលប្រមាថ និងបរិហាកេរ្តិ៍ថ្នាក់ដឹកនាំនិងស្ថាប័ន រដ្ឋាភិបាល ។

នៅខែមិនា រដ្ឋសភាជាតិបានយល់ព្រមធ្វើវិសោធនកម្មលើច្បាប់គ្រប់គ្រងគណកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត (គជប) ហើយបានអនុម័តច្បាប់ថ្មីស្តីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសសមាជិករដ្ឋសភាជាតិ។ ទាំងវិសោធនកម្ម ទាំងច្បាប់ថ្មីមានបញ្ញត្តិដែលតំរូវអោយអង្គការសង្គមស៊ីវិលមានភាព “អព្យាក្រិត” នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃយុទ្ធនាការនយោបាយ ហើយហាមពួកគេមិនអោយ “ប្រមាថ” គណបក្សនយោបាយតាមរយៈប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ។ ច្បាប់ស្តីពីសមាគម និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ដែលត្រូវបានប្រកាសអោយប្រើនៅខែសីហា រឹតត្បិតបន្ថែមទៀតនូវសេរីភាពក្នុងការនិយាយស្តី ដោយទាមទារអោយអង្គការសមាគមទាំងអស់មានអព្យាក្រឹតភាពនយោបាយ។

ច្បាប់ហាមប្រាមមិនអោយមានការត្រួតពិនិត្យចាប់ពិរុទ្ធមុនពេលបោះពុម្ពផ្សាយ ឬការដាក់ទោសជាប់ពន្ធនាគារ ដោយសារការសម្តែងមតិឡើយ ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ រដ្ឋាភិបាលបានប្រើក្រមព្រហ្មទណ្ឌដើម្បីកាត់ទោសពលរដ្ឋពីបទបទបរិហារកេរ្តិ៍ ផ្សាយព័ត៌មានមិនពិត និងញុះញង់។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌមិនមានចែកពីការចាប់ដាក់ពន្ធនាគារចំពោះការបរិហារកេរ្តិ៍ទេ តែចែងពីការដាក់ពន្ធនាគារចំពោះការញុះញង់ ឬផ្សាយព័ត៌មានមិនពិត ដែលអាចនាំអោយមានការចាប់ដាក់ពន្ធនាគាររហូតដល់ ៣ ឆ្នាំ។ ចៅក្រមក៏អាចបញ្ជាអោយបង់ការផាកពិន័យផងដែរ ដែលអាចនាំអោយមានការចាប់ដាក់ពន្ធនាគារ បើមិនបង់ទេ។ តុលាការបានបកស្រាយក្នុងលក្ខណៈទូលំទូលាយនូវទោស “ញុះញង់” ហើយមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ក្នុងរដ្ឋាភិបាលបានគំរាមឥស្សរជនគណបក្សប្រឆាំង ពីបទញុះញង់ ដោយសារអំពើ ដូចជាការអំពាវនាវអោយមាន “ការផ្លាស់ប្តូរក្នុងរដ្ឋាភិបាល” តាមមធ្យោបាយបោះឆ្នោត។

<u>សេរីភាពសារព័ត៌មាន៖</u> គណបក្សនយោបាយធំៗទាំងអស់មានលទ្ធភាពសមហេតុផល និងទៀងទាត់ ចំពោះកាសែត។ កាសែតធំៗទាំងអស់ជាភាសាខ្មែរទទួលបានការគាំទ្រថវិកាពីបុគ្គលដែលស្និទ្ធនឹងគណបក្សប្រជាជនដែលកំពុងដឹកនាំប្រទេស ។ មានកាសែតជាភាសាខ្មែរប្រមាណ ១៥ ត្រូវបានបោះពុម្ពជាប្រចាំ បើប្រៀបធៀបនឹងឆ្នាំ ២០១៤ គឺមាន ២០ ក្នុងពេលដែលការចែកចាយព័ត៌មានត្រូវបានធ្វើតាមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម និងប្រភពដទៃទៀតតាមអ៊ិនធ័រណែតកាន់តែច្រើនឡើង។ គិតមកត្រឹមខែសីហា គ្មានកាសែតប្រឆាំងបោះពុម្ពទៀងទាត់ឡើយ។ ថ្វីបើកាសែតចំនួន ៥ ដែលបោះពុម្ពច្រើនជាងគេត្រូវបានចាត់ទុកថា គាំទ្រគណបក្សប្រជា

ជនក្ដី តែកាសែតភាគច្រើនរិះគន់រដ្ឋាភិបាល ពិសេសទាក់ទងនឹងអំពើពុករលួយ និងការចាប់យកដី។ យោង តាមអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលមួយដែលតាមដានព័ត៌មាន រដ្ឋាភិបាលប្រើជាប្រចាំនូវទូរទស្សន៍របស់រដ្ឋ ដើម្បី ផ្សព្វផ្សាយសកម្មភាពរដ្ឋាភិបាល និងគណបក្សដឹកនាំប្រទេស ហើយរិះគន់គណបក្សប្រឆាំង។

រដ្ឋាភិបាល កងកំលាំងយោធា និងគណបក្សនយោបាយកាន់អំណាចបានបន្តមានឥទ្ធិពលលើប្រព័ន្ធ ផ្សព្វផ្សាយ ហើយបានប្រើឥទ្ធិពលលើខ្លឹមសារនៃការផ្សាយ។ មានស្ថានីយ៍ទូរទស្សន៍ក្នុងស្រុកចំនួន ១៥ ហើយនិងស្ថានីយ៍វិទ្យុចំនួនជិត ១០០។ ស្ថានីយ៍វិទ្យុភាគច្រើន និងស្ថានីយ៍ទូរទស្សន៍ទាំងអស់ស្ថិតក្រោមការ គ្រប់គ្រង ឬក្រោមឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងរបស់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ហើយមានតែចំនួនតិចតួចទេដែលឯក រាជ្យ ឬមិនកាន់ខាងគណបក្សដទៃ។ ជាផ្នែកមួយនៃកិច្ចព្រមព្រៀងខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៤ រដ្ឋាភិបាលបានផ្ដល់ អោយគណបក្សសង្គ្រោះជាតិនូវអាជ្ញាប័ណ្ណបើកស្ថានីយទូរទស្សន៍មួយ ហើយគណបក្សសង្គ្រោះជាតិបានបន្ត រែអង្គាសប្រាក់សំរាប់បង្កើតស្ថានីយទូរទស្សន៍នេះ។

<u>អំពើហឹង្សា និងការយាយយី៖</u> មិនដូចនៅក្នុងឆ្នាំកន្លងទៅទេ ដែលរដ្ឋាភិបាលធ្វើការវាយប្រហារលើអ្នកកាសែត គ្មានសេចក្ដីរាយការណ៍ពីការដែលរដ្ឋាភិបាលប្រើហឹង្សាធំដុំទៅលើអ្នកសារព័ត៌មានទេ។

<u>ការចាប់ពិរុទ្ធ ឬការដាក់កំហិតលើសេចក្ដីក្នុងអត្ថបទ៖</u> នៅក្នុងឆ្នាំនៃរបាយការណ៍នេះ មានសេចក្ដីរាយការណ៍ ខ្លះមកថាភ្នាក់ងាររដ្ឋាភិបាលបានយាយយី ឬសំលុតអ្នកសារព័ត៌មាន អ្នកបោះពុម្ពផ្សាយ ឬអ្នកចែកចាយ ព័ត៌មាន ហើយអ្នកយកព័ត៌មាន និងនិពន្ធនាយកបានសារភាពថាបានបង្អង់ដៃក្នុងការសរសេររបស់គេ ដោយ ខ្លាចរដ្ឋាភិបាលធ្វើការសងសឹក។

<u>ច្បាប់បរិហារកេរ្តិ៍ និងសន្តិសុខជាតិ៖</u> រដ្ឋាភិបាលប្រើច្បាប់បរិហារកេរ្តិ៍ដើម្បីធ្វើការរឹតត្បិតលើការពិភាក្សាគ្នា ជាសាធារណៈ។ នៅថ្ងៃទី ២ ខែមិថុនា មន្ត្រីតុលាការបានដាក់បណ្ដឹងព្រហ្មទណ្ឌមួយ ដោយចោទប្រកាន់ពី បទ “បរិហារកេរ្តិ៍ជាសាធារណៈ” “ការបកអាក្រាតដោយពិសពុល” និង “ការផ្សាយអត្ថបទអត្ថាធិប្បាយ ដើម្បីធ្វើការដាក់កំហិតទៅលើតុលាការ” ប្រឆាំងនឹងលោក នី ចរិយា ប្រធានផ្នែកសិទ្ធិមនុស្ស និងជំនួយផ្លូវ ច្បាប់របស់អង្គការអាដហុក ទាក់ទងនឹងការរិះគន់របស់លោកចំពោះ “ភាពមិនប្រក្រតីក្នុងនិតិវិធី” នៅក្នុង ករណីសិទ្ធិដីធ្លីមួយ។

សន្តិសុខជាតិ៖ រដ្ឋាភិបាលតែងតែលើកឡើងពីកង្វល់សន្តិសុខជាតិធ្វើជាហេតុផលនៃការរឹតត្បិតលើសិទ្ធិរបស់ពលរដ្ឋ ដែលរិះគន់មន្ត្រី និងនយោបាយរដ្ឋាភិបាល។ ដោយឡែក រដ្ឋាភិបាលតែងតែគំរាមកាត់ទោស និងចាប់ខ្លួនអ្នកដែលចោទសួរពីការកំណត់ព្រំដែនរបស់រដ្ឋាភិបាលជាមួយប្រទេសវៀតណាម ឬអ្នកដែលនិយាយថា រដ្ឋាភិបាលបានកាត់ដីអោយវៀតណាម (សូមមើលផ្នែក ១.ង)។

សេរីភាពអ៊ីនធ័រណែត

រដ្ឋាភិបាលមិនបានដាក់កំហិតលើប្រព័ន្ធអ៊ីនធ័រណែត ឬចាប់ពិរុទ្ធ (Censor) សេចក្តីនៅក្នុងអ៊ីនធ័រណែតទេ តែមានរបាយការណ៍គួរអោយទុកចិត្តបានថា រដ្ឋាភិបាលបានតាមដានអ៊ីម៉េល ឬការឆ្លើយឆ្លងផ្ទាល់តាមអ៊ីនធ័រណែត ដោយគ្មានការអនុញ្ញាតត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ទេ ។ មានសេវាអ៊ីនធ័រណែតសំរាប់ប្រើ ជាទូទៅពិសេសនៅតាមទីប្រជុំជន ហើយប្រហែល ៣០% នៃប្រជាជនកម្ពុជាអាចប្រើសេវាអ៊ីនធ័រណែត ដែលភាគច្រើនប្រើតាមទូរស័ព្ទដៃ បើតាមព័ត៌មានពីក្រសួងទូរគមនាគមន៍ និងប្រៃសនីយ៍។ នៅថ្ងៃទី ២២ ខែកញ្ញា ក្រសួងមហាផ្ទៃបានប្រកាសថា នឹងចាប់អនុវត្តការតំរូវអោយមានការបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណលើស៊ីមទូរស័ព្ទដៃ។ នគរបាលលើកហេតុផលនៃបទបញ្ជានេះថា ជាវិធានការចាំបាច់សំរាប់ការពារបទល្មើស។ តែក្រុមសង្គមស៊ីវិលបានសំដែងកង្វល់ថា គេអាចប្រើព័ត៌មានដើម្បីរាំងខ្ទប់សេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិតាមអ៊ីនធ័រណែត។

នៅខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៤ រដ្ឋាភិបាលបានប្រកាសការបង្កើត “ក្រុមសង្គ្រាមតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធ័រណែត” នៅក្នុងអង្គភាពប្រតិកម្មរហ័សនិងផ្នែកសារព័ត៌មានរបស់ទីស្តីការគណរដ្ឋមន្ត្រី។ ក្រុមនេះមាននាទីតាមដាន និងប្រឆាំងនឹងព័ត៌មាន “មិនត្រឹមត្រូវ” ពីផ្នែកសារព័ត៌មាន និងគេហទំព័រក្នុងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម។បំណងដែលគេបានលើកឡើងនៃគំរោងនោះគឺដើម្បី “ធ្វើអោយសាធារណជនដឹង” និងការពារ “កិត្តិនាម” របស់រដ្ឋាភិបាល។ ដោយមិនបញ្ជាក់ភស្តុតាង អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលមួយបាននិយាយថា រដ្ឋាភិបាលបានដាក់ម៉ាស៊ីនតាមដានចរាចរអ៊ីនធ័រណែតនៅតាមកន្លែងផ្តល់សេវាអ៊ីនធ័រណែត។

សេរីភាពខាងការសិក្សាអប់រំ និងពិធីវប្បធម៌

ជាទូទៅ រដ្ឋាភិបាលពុំមានរឹតត្បិតសេរីភាពផ្នែកការសិក្សាអប់រំឬពិធីវប្បធម៌ឡើយ ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អ្នកធ្វើការក្នុងផ្នែកសិក្សាអប់រំច្រើនមានការប្រុងប្រយ័ត្ន នៅពេលបង្រៀនមុខវិជ្ជាពាក់ព័ន្ធនឹងនយោបាយ ដោយសារខ្លាចប៉ះពាល់អ្នកនយោបាយ ។

២. សេរីភាពប្រមូលផ្តុំគ្នា និងសេរីភាពបង្កើតអង្គការ/សមាគម

សេរីភាពប្រមូលផ្តុំគ្នា

រដ្ឋធម្មនុញ្ញមានចែងពីសេរីភាពប្រមូលផ្តុំគ្នាដោយសន្តិវិធី ប៉ុន្តែមានពេលខ្លះ រដ្ឋាភិបាលមិនបានគោរពសិទ្ធិនេះទេ នៅក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង ។

ច្បាប់តំរូវអោយមានការសុំការអនុញ្ញាតជាមុន មុននឹងធ្វើការដង្ហែរក្បួនតវ៉ា ឬបាតុកម្ម។ ខមួយចែងពីការជំរាបប្រាប់ចំនួន ៥ ថ្ងៃមុន សំរាប់ការធ្វើបាតុកម្មដោយសន្តិវិធី ចំណែកខមួយទៀតចែងពីការតំរូវអោយជូនដំណឹងចំនួន ១២ ម៉ោងមុន សំរាប់ការប្រមូលផ្តុំគ្នាដោយមិនមានការគ្រោងទុក នៅលើទីកន្លែង ឯកជន ឬសំរាប់ការតវ៉ានៅកន្លែងកំណត់ ហើយកំរិតចំនួនអ្នកចូលរួមត្រឹម ២០០ នាក់។ តាមច្បាប់ អាជ្ញាធរខេត្ត និងអាជ្ញាធរក្រុងមានអំណាចសំរេចចេញការអនុញ្ញាតអោយធ្វើបាតុកម្ម។ តាមភាពជាក់ស្តែង ពិសេសនៅភ្នំពេញ មន្ត្រីអាជ្ញាធរថ្នាក់ក្រោមប្រគល់សិទ្ធិអោយអាជ្ញាធរថ្នាក់ជាតិវិញ ក្នុងការសំរេច ហើយធ្វើការបដិសេធសំណើសុំ បើអាជ្ញាធរថ្នាក់ជាតិមិនផ្តល់ការអនុញ្ញាតច្បាស់អោយធ្វើការប្រមូលផ្តុំគ្នា។ តាមធម្មតាអាជ្ញាធរមិនផ្តល់ការអនុញ្ញាតដល់ក្រុមដែលរិះគន់គណបក្សដឹកនាំប្រទេសទេ ។ អាជ្ញាធរលើកហេតុផល" ស្ថិរភាព" និង "សន្តិសុខសាធារណៈ" សំរាប់ការមិនផ្តល់ការអនុញ្ញាត។ តែច្បាប់មិនកំណត់ច្បាស់នូវន័យនៃពាក្យ ថាស្ថិរភាព និងសន្តិសុខសាធារណៈ សំរាប់ធ្វើជាហេតុផលក្នុងការបដិសេធការអនុញ្ញាតទេ ។ ក្នុងករណីខ្លះ នគរបាលបំបែកហ្វូងមនុស្សដែលប្រមូលផ្តុំគ្នាដោយគ្មានការអនុញ្ញាត ដោយក្នុងករណីខ្លះ បណ្តាលអោយមានរបួសតិចតួចដល់បាតុករ។ កាសែតបានរាយការណ៍ពីការតវ៉ាជាសាធារណៈច្រើន ដោយភាគច្រើនទាក់ទងនឹងជំលោះដីធ្លី ឬជំលោះជាមួយកម្មករ។

របាយការណ៍ដែលគួរអោយទុកចិត្តបាន បានអោយដឹងថា ពេលខ្លះ រដ្ឋាភិបាលរាំងមិនអោយសមាគម ឬអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលរៀបចំពិធីជាសាធារណៈ ដោយលើកហេតុផលថា ក្រុមទាំងនោះមិនបានចុះបញ្ជីក្រោមច្បាប់ស្តីពីអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ដែលទើបតែអនុម័តថ្មីៗនេះទេ ថ្វីបើបទបញ្ញាលើការអនុវត្តច្បាប់នេះមិនទាន់មានក្តី។

សេរីភាពបង្កើតអង្គការ/សមាគម

រដ្ឋធម្មនុញ្ញមានចែងអំពីសេរីភាពបង្កើតអង្គការ/សមាគម តែរដ្ឋាភិបាលមិនបានគោរពសិទ្ធិ នេះអោយបានជាប់លាប់ទេ ពិសេសទាក់ទងនឹងសិទ្ធិរបស់កម្មករ (សូមមើលត្រង់ផ្នែក ៧.ក) ។

បទបញ្ញាតិដែលមិននិយាយច្បាស់នៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ហាមប្រាមសកម្មភាពដែលអាច "ធ្វើអោយខូចដល់សន្តិភាព ស្ថិរភាព និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ" ឬប៉ះពាល់ដល់ "សន្តិសុខជាតិ សាមគ្គីជាតិ ប្រពៃណី និងវប្បធម៌ដ៏ល្អនៃសង្គមជាតិកម្ពុជា"។ អង្គការសង្គមស៊ីវិលបានសំដែងកង្វល់ចំពោះបទបញ្ញាតិដែលថែងមិនច្បាស់ ថា បានបង្កើតអោយមានការប្រឈមខ្លាំងនឹងការរឹតត្បិតតាមចិត្ត លើសិទ្ធិក្នុងការបង្កើតក្រុម អង្គការ សមាគម។ ក្នុងពេលដែលគ្មាន ឬមានអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលតិចតួចបាននិយាយពីការពិបាកក្នុងការចុះបញ្ជីក្តី តែច្បាប់នេះមានចែងពីដំណើរការចុះបញ្ជីដែលត្រូវឆ្លងកាត់ជំហាន និងការិយាធិបតេយ្យច្រើន ហើយខ្វះការការពារផ្នែករដ្ឋបាល។ នេះបើយោងតាមអ្នករិះគន់ ដែលជាការធ្វើអោយដំណើរការនៃការចុះបញ្ជីមានលក្ខណៈនយោបាយ។ ច្បាប់នេះថែមទាំងកំណត់អោយមានការធ្វើរបាយការណ៍យ៉ាងតឹងតែង ស្តីពីថវិកា និងសកម្មភាព។ កាតព្វកិច្ចបន្ថែមទៀតរួមមានការបង្ហាញសំណើសុំថវិកាដែលបានទទួលការយល់ព្រម កិច្ចព្រមព្រៀងលើថវិកាឬអំណោយថវិកា និងគណនេយ្យធនាគាររបស់អង្គការសមាគម។

បញ្ញាតិនៃច្បាប់នៃគណកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោតអាចត្រូវបានបកស្រាយដើម្បីហាមឃាត់មិនអោយតំណាងនៃសង្គមស៊ីវិលចូលរួមក្នុងគណបក្សនយោបាយ ក្នុងនាមខ្លួនគេផ្ទាល់ តែអាជ្ញាធរមិនទាន់ចាប់អនុវត្តបញ្ញាតិបែបនេះនៅឡើយទេ។

នៅថ្ងៃទី ១០ ខែសីហា ក្រសួងអប់រំបានចេញបទបញ្ជា ហាមឃាត់មិនអោយមានសកម្មភាពនយោបាយទាំងអស់ នៅតាមស្ថាប័នអប់រំ។ តែមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលហាក់លើកលែងអង្គការធំៗមួយចំនួននៅក្នុងសាលាដែលមានខ្សែរយៈជាមួយគណបក្សដឹកនាំប្រទេស ដោយនិយាយថា ទាំងនោះគឺជាក្រុម "ក្រៅកម្មវិធីសិក្សា" ដែលលើកកំពស់ "បុព្វហេតុមនុស្សធម៌"។

គ. សេរីភាពសាសនា

ចំពោះសេចក្តីរៀបរាប់លំអិតស្តីពីសេរីភាពសាសនា សូមមើល *របាយការណ៍ស្តីពីសេរីភាពសាសនា* តាមគេហទំព័រ www.state.gov/religiousfreedomreport/ ។

ឃ. សេរីភាពដើរហើរ ជនផ្លាស់ទីកន្លែងក្នុងប្រទេស ការការពារជនភៀសខ្លួន និងជនគ្មានប្រទេស

ច្បាប់មានចែងអំពីសេរីភាពដើរហើរនៅក្នុងប្រទេស ការធ្វើដំណើរនៅបរទេស និរប្រវេសន៍ និងមាតុភូមិនិវត្តន៍ ហើយជាទូទៅ ក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង រដ្ឋាភិបាលបានគោរពសិទ្ធិទាំងនេះ ។

ការការពារជនភៀសខ្លួន

<u>លទ្ធភាពទទួលបានការជ្រកកោន៖</u> ច្បាប់ប្រទេសកម្ពុជាមានចែងអំពីការផ្តល់សិទ្ធិជ្រកកោន ឬឋានៈជាជនភៀសខ្លួន ហើយរដ្ឋាភិបាលបានរៀបចំប្រព័ន្ធមួយសម្រាប់ផ្តល់កិច្ចការពារដល់ជនភៀសខ្លួន ។ រដ្ឋាភិបាលមិនបានផ្តល់លទ្ធភាពស្មើគ្នាក្នុងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធនេះដល់អ្នកសុំសិទ្ធិជ្រកកោនទាំងអស់ទេ។ ដូចជាថា អាជ្ញាធរច្រើនតែមិនផ្តល់លទ្ធភាពដល់ក្រុមអ្នកស្រុកភ្នំមកពីប្រទេសវៀតណាមដែលស្វែងរកសិទ្ធិជ្រកកោន នៅក្នុងដំណើរការចុះឈ្មោះជនភៀសខ្លួន។ ប្រព័ន្ធជាតិផ្នែកសិទ្ធិជ្រកកោនមានសមត្ថភាពនៅមានកំរិត ដែលជាការនាំអោយមានការយឺតយ៉ាវសំរាប់អ្នកស្វែងរកសិទ្ធិជ្រកកោនខ្លះ។ នៅខែមេសា រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជូនទាហានជាងមួយពាន់នាក់ទៅកាន់ព្រំដែនវៀតណាម ទៅកាន់ច្រកដាក់ឡាក់ជាប់ខេត្តរតនគីរី ដើម្បីរាំងកុំអោយអ្នកស្រុកភ្នំវៀតណាមមកស្វែងរកសិទ្ធិជ្រកកោននៅកម្ពុជា។

<u>ការចាប់បញ្ជូនជនភៀសខ្លួនត្រឡប់វិញ៖</u>

ដោយបាននិយាយថា ពួកគេគឺជា “ជនអន្តោប្រវេសន៍សេដ្ឋកិច្ច” រដ្ឋាភិបាលបានចាប់បញ្ជូនអ្នកស្រុកភ្នំវៀតណាមចំនួនយ៉ាងហោចណាស់ ៥០ នាក់ទៅប្រទេសវៀតណាមវិញ នៅក្នុងឆ្នាំនៃរបាយការណ៍នេះ ដោយមិនបានធ្វើការកំណត់ឋានៈជនភៀសខ្លួនឡើយ។ គិតមកត្រឹមខែកញ្ញា ឧត្តមស្នងការទទួលបន្ទុកជនភៀសខ្លួនរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ (UNHCR) បានរាយការណ៍ថា អ្នកស្រុកភ្នំវៀតណាមចំនួនជាង ២០០ នាក់ នៅភ្នំពេញបានបង្ហាញបំណងចង់ចុះឈ្មោះជាអ្នកស្វែងរកសិទ្ធិជ្រកកោន តែនាយកដ្ឋានជនភៀសខ្លួនរបស់ក្រសួងមហាផ្ទៃមិនអនុញ្ញាតអោយគេធ្វើដូច្នេះទេ។ នៅខែកញ្ញា មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលបានប្រកាសជាសាធារណៈថា គេនឹងដេញអ្នកស្រុកភ្នំវៀតណាមទាំងនោះចេញ ដោយរួមទាំងអ្នកស្រុកភ្នំវៀតណាមចំនួន ១៣ នាក់ ដែលត្រូវបានគេផ្តល់ឋានៈជាជនភៀសខ្លួនហើយ ប្រសិនបើ UNHCR រកប្រទេសទីបីមិនបានសំរាប់អោយគេទៅតាំងទីលំនៅ នៅមុនដំណាច់ឆ្នាំទេ។

<u>ការងារ៖</u>គិតមកត្រឹមខែកញ្ញា រដ្ឋាភិបាលបានផ្តល់ឋានៈជាជនភៀសខ្លួនដល់មនុស្សចំនួន ៨៣ នាក់។ បើយោងតាមអង្គការ NGO មួយ ឯកសារដែលត្រូវបានផ្តល់អោយដោយរដ្ឋាភិបាលគឺមិនគ្រប់គ្រាន់សំរាប់អោយជនភៀសខ្លួនទាំងនោះអាចធ្វើការ បើកគណនេយ្យធនាគារ ឬប្រើសេវាសាធារណៈបានទេ។

ដំណោះស្រាយយូរអង្វែង៖ យោងតាមកិច្ចព្រមព្រៀងដែលបានចុះហត្ថលេខានៅខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៤ ជាមួយប្រទេសអូស្ត្រាលី រដ្ឋាភិបាលបានទទួលយកអោយស្នាក់នៅនូវជនភៀសខ្លួនចំនួន ៥ នាក់ ដែលត្រូវបានគេឃុំនៅកោះ Nauru ។ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយក្នុងស្រុកបានរាយការណ៍ថា មនុស្ស ៤ នាក់ត្រូវបានគេទុកនៅក្នុងផ្ទះវីឡាមួយ ដែលផ្តល់ដោយរដ្ឋាភិបាល ហើយដោយផ្ទុយនឹងការធានា មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតអោយស្វែងរកផ្ទះ ឬរស់នៅចូលក្នុងសង្គមឡើយ។ ជាលទ្ធផល ជនភៀសខ្លួនយ៉ាងហោចណាស់ម្នាក់បានសុំត្រឡប់ទៅប្រទេសដើមរបស់គេវិញ។ គ្មានវិធីច្បាស់លាស់សំរាប់អោយជនភៀសខ្លួនទទួលបានសញ្ជាតិទេ។

ជនគ្មានប្រទេស [**ជនគ្មានរដ្ឋ**]

ប្រទេសកម្ពុជាមានអ្នករស់នៅដែលជាជនគ្មានប្រទេស ចំណែកឯរដ្ឋាភិបាលមិនបានអនុវត្តច្បាប់ឬគោលនយោបាយប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ដើម្បីផ្តល់ឱកាសដល់ជនទាំងនោះអោយទទួលបានសញ្ជាតិឡើយ ។ តាមច្បាប់សញ្ជាតិ ឋានៈជាពលរដ្ឋអាចទទួលបានពីកំណើតដោយសារម្តាយ និងឪពុកដែលមិនមែនជាតិខ្មែរ ប្រសិនបើអ្នកទាំងពីរបានកើត និងកំពុងរស់នៅដោយស្របច្បាប់នៅប្រទេសកម្ពុជា ឬប្រសិនបើឪពុក ឬម្តាយបានទទួលឋានៈជាពលរដ្ឋកម្ពុជា ។

ការសិក្សាមួយនៅឆ្នាំ២០០៧ ដោយអង្គការ UNHCR ប៉ាន់ប្រមាណថា អ្នកដែលប្រហែលជាគ្មានប្រទេសជាច្រើនពាន់នាក់បានរស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ការប៉ាន់ស្មានរបស់ការសិក្សានេះបានមកពីភស្តុតាងដែលគ្មានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ពីអង្គការ NGO នានា ហើយតំណាងរបស់អង្គការ UNHCR នៅក្នុងស្រុកមិនបានចាត់ទុកថាតួលេខទាំងនេះមានលក្ខណៈប្រាកដប្រជាឡើយ ។ ហេតុផលដែលច្រើនមានជាងគេចំពោះភាពគ្មានប្រទេសគឺកង្វះឯកសារត្រឹមត្រូវពីប្រទេសកំណើត។

អង្គការ UNHCR បានថ្លែងថា ប្រជាជនដែលគ្មានប្រទេសនៅកម្ពុជា ភាគច្រើនគឺក្រុមអាណិកជនវៀតណាម។ បើយោងតាមអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលមួយ បុគ្គលដែលគ្មានភស្តុតាងសញ្ជាតិ ច្រើនមិនសូវបានទទួលបានការងារដែលមានលក្ខណៈផ្លូវការ ការសិក្សា ការចុះបញ្ជីអាពាហ៍ពិពាហ៍ លទ្ធភាពតាមផ្លូវតុលាការ និងកម្មសិទ្ធិដីធ្លីទេ។

ផ្នែកទី៣. សេរីភាពក្នុងការចូលរួមក្នុងដំណើរការនយោបាយ

រដ្ឋធម្មនុញ្ញផ្តល់សិទ្ធិដល់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការជ្រើសរើសរដ្ឋាភិបាលរបស់ខ្លួនដោយសន្តិវិធី ហើយជាទូទៅប្រជាពលរដ្ឋប្រើប្រាស់សិទ្ធិនេះនៅក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង តាមរយៈការបោះឆ្នោតតាមពេលវេលាទៀងទាត់ និងជាសាកល ។

ការបោះឆ្នោត និងការចូលរួមផ្នែកនយោបាយ

<u>ការបោះឆ្នោតជាតិថ្មីៗកន្លងទៅ៖</u> ការបោះឆ្នោតជាតិក្នុងពេលថ្មីៗបំផុត ដែលត្រូវបានធ្វើនៅឆ្នាំ ២០១៣ ជារួម មានលក្ខណៈស្ងប់ស្ងាត់ល្អ ដោយគ្រប់គណបក្សទាំងអស់បានចូលរួមដោយគ្មានការជ្រៀតជ្រែក នៅក្នុងយុទ្ធនាការមួយ ដែលជាទូទៅ គ្មានការគំរាមកំហែង ដែលខុសពីការបោះឆ្នោតជាតិកន្លងមក។ ថ្វីបើមានការរំជើបរំជួលតិចតួចនៅថ្ងៃបោះឆ្នោតក្តី តែដំណើរការបោះឆ្នោតពោរពេញទៅដោយភាពមិនប្រក្រតី ដូចជាមានការចោទប្រកាន់ថា មានច្រើនលើសការរំពឹងទុកនូវចំនួនប័ណ្ណបោះឆ្នោតបណ្តោះអាសន្ន។ តាមការគណនារបស់រដ្ឋាភិបាលខ្លួនឯង អ្នកមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតចំនួនជាង ៩%មិនអាចបោះឆ្នោតបាន ដោយសារមានបញ្ហាបញ្ជីអ្នកបោះឆ្នោត។ អង្គការសង្គមស៊ីវិលជាច្រើនបានរកឃើញបញ្ហានៃអ្នកបោះឆ្នោតដែលនមិនអាចទៅបោះឆ្នោតបាន នៅមុនពេលបោះឆ្នោតទៅទៀត តែគណកម្មាធិការរៀបចំការបោះឆ្នោតមិនបានចាត់វិធានការកែតំរូវជាដុំកំភួនទេ។ អ្នកសង្កេតការណ៍បានបង្ហាញថា កំរិតនៃភាពមិនប្រក្រតីនៃការបោះឆ្នោតគួរតែមានការស៊ើបអង្កេតដោយឯករាជ្យ តែការស៊ើបអង្កេតពេញលេញ និងដោយឯករាជ្យមិនត្រូវបានធ្វើទេ។ គណបក្សសង្គ្រោះជាតិមិនចូលប្រជុំសភាទេ រហូតដល់ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៤ នៅពេលមានការព្រមព្រៀងជាមួយគណបក្សប្រជាជនដែលដឹកនាំប្រទេសលើកំណែទំរង់នៃគណកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត។ ជាផ្នែកមួយនៃកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ គណបក្សទាំងពីរថែមទាំងបានយល់ស្របគ្នាប្តូរពេលបោះឆ្នោតមកត្រឹមខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៨ វិញ ដើម្បីអោយត្រូវនឹងរដូវប្រាំង ដើម្បីអោយមានអ្នកមកបោះឆ្នោតច្រើន។ តែនៅខែសីហា រដ្ឋាភិបាលបានប្រកាសថា ការបោះឆ្នោតនឹងប្រព្រឹត្តទៅនៅខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៨ វិញ ដែលគេមើលឃើញថា ជាការរំលោភទៅលើកិច្ចព្រមព្រៀង។

<u>គណបក្សនយោបាយ និងការចូលរួមនយោបាយ៖</u> នៅថ្ងៃទី ២៦ តុលា អ្នកតវ៉ាបានវាយសមាជិកសភាពីររូបនៃគណបក្សប្រឆាំង បន្ទាប់ពីការតវ៉ានៅក្រៅរដ្ឋសភាជាតិ ដែលត្រូវបានគេនិយាយថា រៀបចំដោយរដ្ឋាភិបាល។ អ្នកប្រើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គមបានអះអាងថា គេស្គាល់ថា យ៉ាងហោចណាស់អ្នកវាយម្នាក់ក្នុងចំណោមអ្នកវាយទាំងនោះគឺជាសមាជិកនៃកងអង្គរក្សរបស់លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន។ នៅថ្ងៃទី ៣ វិច្ឆិកា ជនបីរូបនៃជនដែលត្រូវបានគេសង្ស័យថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្ត ដែលសុទ្ធតែមានទំនាក់ទំនងជាមួយយោធា

ឬនគរបាល បានប្រគល់ខ្លួនអោយនគរបាល។ គណកម្មាការមួយរបស់រដ្ឋាភិបាលដែលត្រូវបានបង្កើតឡើង ដើម្បីស៊ើបអង្កេតលើការវាយដំនោះ បាននិយាយថា ខ្លួននឹងមិនធ្វើការស៊ើបអង្កេតលើជនសង្ស័យបន្ថែមទៀត ឡើយ បើគ្មានដីកាតុលាការ ទោះបីជាមានភស្តុតាងវីដេអូនៃការពាក់ព័ន្ធរបស់ជនប្រព្រឹត្តដទៃទៀតក៏ដោយ។

នៅថ្ងៃទី ១៣ ខែវិច្ឆិកា តុលាការក្រុងភ្នំពេញបានបញ្ជាអោយចាប់ខ្លួនប្រធានគណបក្សប្រឆាំង សមរង្ស៊ី ដោយយោងលើការដាក់ទោសពីបទបរិហារកេរ្តិ៍ ដែលប្តឹងដោយលោកហោ ណាំហុង រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងការបរទេស នៅឆ្នាំ ២០០៨។ អ្នកគាំទ្រគណបក្សប្រឆាំងបាននិយាយថា ការប្រទានការលើកលែងទោសដោយព្រះមហាក្សត្រដល់លោក សម រង្ស៊ី នៅឆ្នាំ ២០១៣ ដែលអនុញ្ញាតិអោយគាត់វិលត្រឡប់មកពីការនិរទេសខ្លួនដោយខ្លួនឯង ហើយចូលរួមនៅក្នុងការបោះឆ្នោតនៅឆ្នាំ ២០១៣ បានធ្វើអោយសាលដីកានោះគ្មានសុពលភាព។ តុលាការបានចេញសាលដីកាតែរយៈពេល ២៤ ម៉ោង បន្ទាប់ពីនាយករដ្ឋមន្ត្រីធ្វើការព្រមានជាសាធារណៈដល់លោក រង្ស៊ីថា ការវាយប្រហារជាពាក្យសំដីរបស់លោកទៅលើរដ្ឋាភិបាលអាចនាំដល់ការកាត់ទោសលើរូបលោក។ បន្ទាប់មក រដ្ឋសភាជាតិបានបោះឆ្នោតដកលោក សម រង្ស៊ីចេញពីសភាជាតិ ដែលជាការដកហូតយកអភ័យឯកសិទ្ធិពីរូបលោក។ ការបញ្ជាអោយចាប់ខ្លួនលោក សម រង្ស៊ីមានឡើង នៅពេលលោកស្ថិតនៅក្រៅប្រទេស ដែលអ្នកសង្កេតការណ៍បាននិយាយថា ជាភស្តុតាងថា រដ្ឋាភិបាលមានបំណងរារាំងមិនអោយមេដឹកនាំបក្សប្រឆាំងវិលមកចូលប្រទេសវិញ។

អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងគណបក្សនយោបាយមួយចំនួន បានចោទប្រកាន់ថា សមាជិកភាពនៅក្នុងគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាដែលដឹកនាំប្រទេស បានផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ ដូចជាអំណោយ ជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់របស់រដ្ឋាភិបាល និងសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច ។ នៅខែមិថុនា រដ្ឋាភិបាលបានប្រកាសថា ឯកអគ្គរដ្ឋទូតរបស់ខ្លួនដែលបំរើការនៅបរទេស ក៏បំរើ "គណកម្មាធិការនាយក"របស់គណបក្សប្រជាជនដែរ ហើយត្រូវមាននាទីដឹកនាំយុទ្ធនាការប្រមូលសមាជិក ហើយរៃអង្គាសប្រាក់ជំនួយអោយគណបក្សប្រជាជន នៅក្នុងប្រទេសដែលគេធ្វើការ។ នៅខែវិច្ឆិកា ឯកអគ្គរដ្ឋទូតកម្ពុជាប្រចាំនៅប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងបានប្រាប់ពលរដ្ឋខ្មែរដែលរស់នៅក្នុងប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងថា គេអាចប្រឈមនឹងការចាប់ខ្លួន ឬការបណ្តេញចេញ បើគេចូលរួមក្នុងការជួបជុំគ្នាដែលគាំទ្រគណបក្សប្រឆាំង ដែលរៀបចំដោយមេដឹកនាំគណបក្សប្រឆាំងដែលកំពុងធ្វើទស្សនកិច្ចនៅទីនោះ។

លោសង្ឃជាដរាបមក មានការពិបាកក្នុងការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ឬត្រូវបានគេមិនអោយចូលរួមពេញលេញនៅក្នុងដំណើរការបោះឆ្នោត។ ព្រះសង្ឃរាជមហានិកាយបានអំពាវនាវកុំអោយព្រះសង្ឃចូលរួម

ក្នុងការបោះឆ្នោតនៅក្នុងប្រទេស ហើយបានសុំអោយរដ្ឋាភិបាលចេញច្បាប់ហាមប្រាមដូច្នេះ។ គជបរាយការណ៍ថា ទោះបីជាខ្លួនគាំទ្រសិទ្ធិបោះឆ្នោតរបស់លោកសង្ឃក្តី តែក្រសួងមហាផ្ទៃមិនព្រមចេញប័ណ្ណបោះឆ្នោតអោយលោកសង្ឃទេ។

ក្រសួងមហាផ្ទៃបានយល់ព្រមចុះបញ្ជីគណបក្សនយោបាយថ្មីចំនួន ៣ នៅក្នុងឆ្នាំនៃរបាយការណ៍។

<u>ការចូលរួមរបស់ស្ត្រី និងក្រុមជនជាតិភាគតិចៈ</u> វប្បធម៌ប្រពៃណីកម្រិតការចូលរួមរបស់ ស្ត្រីនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាល ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ស្ត្រីបានចូលរួមនៅក្នុងការបោះឆ្នោតជាតិ ឆ្នាំ ២០១៣។ មានស្ត្រីចំនួន ៣៧% នៅក្នុងជួរមន្ត្រីរាជការ ១៥% នៅក្នុងព្រឹទ្ធសភាដែលមាន ៦១ អាសនៈ ២០% នៅក្នុងរដ្ឋសភាដែលមានចំនួន ១២៣ អាសនៈ មាន ១៤%ជាចៅក្រម។ មានស្ត្រីម្នាក់ធ្វើជាឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី ។ មុខតំណែងចំនួន ១៦% ជារដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋលេខាធិការ និងអនុរដ្ឋលេខាធិការត្រូវបានកាន់កាប់ដោយស្ត្រី។

ផ្នែកទី៤ ៖ អំពើពុករលួយ និងកង្វះតម្លាភាពក្នុងរដ្ឋាភិបាល

ច្បាប់មានចែងអំពីទោសព្រហ្មទណ្ឌសម្រាប់អំពើពុករលួយដែលប្រព្រឹត្តដោយមន្ត្រីនានា ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ រដ្ឋាភិបាលមិនបានអនុវត្តច្បាប់នេះប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពឡើយ ហើយមន្ត្រីជាញឹកញាប់តែងតែប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយដោយមាននិទណ្ឌភាព ។

<u>អំពើពុករលួយៈ</u> ក្រមព្រហ្មទណ្ឌបានកំណត់អំពើពុករលួយនានា ហើយកំណត់ច្បាស់នូវទោសចំពោះការប្រព្រឹត្តអំពើទាំងនេះ។ ច្បាប់ប្រឆាំងអំពើពុករលួយចែងពីមូលដ្ឋានច្បាប់សំរាប់អោយក្រុមប្រឹក្សាជាតិប្រឆាំងអំពើពុករលួយ និងអង្គភាពប្រឆាំងអំពើពុករលួយទទួល និងស៊ើបអង្កេតបណ្តឹងទាក់ទងនឹងអំពើពុករលួយ។ អង្គភាពប្រឆាំងអំពើពុករលួយមិនសហការអោយបានញឹកញាប់ជាមួយសង្គមស៊ីវិល ហើយខ្វះធនធានគ្រប់គ្រាន់ ហើយត្រូវបានគេមើលឃើញថា គ្មានប្រសិទ្ធភាពក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ។ យោងតាមអង្គការ NGO មួយដែលធ្វើការតាមដាន មានយ៉ាងតិចករណីពុករលួយចំនួន ២១៧ ពាក់ព័ន្ធនឹងឥស្សរជននយោបាយ។ ក្នុងចំណោមនេះ មាន ១៣១ ករណីពាក់ព័ន្ធនឹងការស្មូកប៉ាន់ ១៨ ករណីពាក់ព័ន្ធនឹងការនិយមបក្សពួក ៣ ករណីទាក់ទងនឹង “ការរំលោភអំណាច” ហើយករណី ៥ ទៀតគ្មានចំណាត់ថ្នាក់។

អំពើពុករលួយមានលក្ខណៈរាលដាល និងទូលំទូលាយនៅគ្រប់ផ្នែកនៃសង្គម និងគ្រប់ផ្នែកទាំងអស់ក្នុងរដ្ឋាភិបាល។ មានសេចក្តីរាយការណ៍មកថា នគរបាល ព្រះរាជអាជ្ញា ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងចៅក្រមជំរះក្តី បានទទួលសំណូកពីអ្នករកស៊ីខុសច្បាប់។ ពលរដ្ឋតែងតែត្អូញត្អែរជាសាធារណៈអំពីអំពើពុករលួយ។ បៀវត្សរ៍មិនគ្រប់គ្រាន់រួមចំណែកអោយ មាន"អំពើពុករលួយដើម្បីរស់" ក្នុងចំណោមមន្ត្រីថ្នាក់ទាប ចំណែកវប្បធម៌និទណ្ឌភាពធ្វើអោយអំពើពុករលួយរីកសាយក្នុងចំណោមមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ ។

នៅថ្ងៃទី ៥ ខែមិថុនា ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី ដែលជាផ្នែកប្រតិបត្តិ បានចេញបទបញ្ជាអោយមន្ត្រីរាជការទាំងអស់សុំការអនុញ្ញាតពីប្រធាន មុនពេលឆ្លើយតបនឹងការសួរនាំពីផ្នែកប្រតិបត្តិ ទាក់ទងនឹងការចោទប្រកាន់ពុករលួយ។

<u>ការប្រកាសទ្រព្យសម្បត្តិ៖</u> រាជការ រួមទាំងមន្ត្រីតែងតាំង និងមន្ត្រីជាប់ឆ្នោតផង តាមច្បាប់ ត្រូវប្រកាសទ្រព្យសម្បត្តិរបស់គេ។ អង្គភាពប្រឆាំងអំពើពុករលួយទទួលខុសត្រូវក្នុងការទទួលយកសេចក្តីប្រកាស ចំណែកការពិន័យចំពោះការមិនគោរពតាមមានការជាប់ពន្ធនាគាររាប់ពី ១ ខែទៅ ១ ឆ្នាំ។ កូននៅក្នុងបន្ទុក និងភរិយាមិនស្ថិតក្រោមច្បាប់តំរូវអោយប្រកាសទ្រព្យសម្បត្តិទេ។ អង្គភាពប្រឆាំងអំពើពុករលួយបាននិយាយថា ក្នុងចំណោមមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលចំនួន ៥ ២៥៥ នាក់ដែលត្រូវបានតំរូវអោយប្រកាសទ្រព្យសម្បត្តិ មាន ៩៩,៩% បានគោរពតាមការតំរូវ។ ការប្រកាសទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់មិនត្រូវបានអោយដឹងដល់សាធារណៈទេ ហើយនៅបិទជិតក្នុងស្រោមសំបុត្រ រហូតទាល់តែមានការប្តឹងទាក់ទងនឹងអំពើពុករលួយ។

<u>លទ្ធភាពរបស់សាធារណជនក្នុងការទទួលបានព័ត៌មាន៖</u> ច្បាប់ស្តីពីបណ្ណាសារជាតិ (National Archives Law) អនុញ្ញាតអោយគេមើលឯកសារព័ត៌មានដោយគ្មានកំណត់ នៅក្នុងប័ណ្ណសារសាធារណៈ ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ច្បាប់នេះផ្តល់លទ្ធភាពអោយមើលឯកសាររដ្ឋាភិបាលដែលមិនត្រូវបានបញ្ជាក់ច្បាស់ តែក្នុងរយៈ ២០ ឆ្នាំក្រោយមកតែប៉ុណ្ណោះ ចំណែកឯកសារប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខជាតិ និងការពារជីវិតផ្ទាល់ខ្លួនអាចបញ្ចេញអោយបានបន្ទាប់ពីរយៈពេល ៤០ឆ្នាំ និង ១២០ ឆ្នាំក្រោយមកតែប៉ុណ្ណោះ។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលមួយចំនួនបានរាយការណ៍ថា នៅក្នុងភាពជាក់ស្តែង ខ្លួនមានការលំបាកក្នុងការសុំបានព័ត៌មានមកមើល។ រដ្ឋាភិបាល ជាញឹកញាប់ មិនបាន ឬមិនអាចឆ្លើយតបចំពោះសំណើសុំព័ត៌មានបានឡើយ ។

ផ្នែកទី៥ ៖ឥរិយាបថរបស់រដ្ឋាភិបាលចំពោះការស៊ើបអង្កេតរបស់អង្គការអន្តរជាតិ និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលលើការចោទប្រកាន់ពីបទរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស

អង្គការសិទ្ធិមនុស្សក្នុងស្រុក និងអន្តរជាតិផ្សេងៗ ជាទូទៅ ធ្វើការដោយគ្មានការរឹតត្បិតពីរដ្ឋាភិបាលឡើយ ក្នុងការស៊ើបអង្កេត និងបោះពុម្ពផ្សាយរបកគំហើញអំពីករណីសិទ្ធិមនុស្សរបស់ខ្លួន ។ ជារឿយៗ មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលបានសហការជាមួយបុគ្គលិកសិទ្ធិមនុស្សក្នុងការស៊ើបអង្កេតរបស់ខ្លួន ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ មានរបាយការណ៍ជាច្រើនអំពីកង្វះការសហការ ហើយនៅក្នុងករណីមួយចំនួន មានការបំភិតបំភ័យដោយមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល ។

មានអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលដែលធ្វើការងារផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សប្រមាណជា ៣០ នៅក្នុងប្រទេស និងមានចំនួនប្រហែល ១០០ ទៀតដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើសិទ្ធិមនុស្សជាផ្នែកមួយនៃការងាររបស់គេនៅក្នុងវិស័យផ្សេងទៀត ប៉ុន្តែមានតែអង្គការមួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះ ដែលសកម្មក្នុងការរៀបចំកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាល ឬស៊ើបអង្កេតការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ។

អង្គការសិទ្ធិមនុស្សក្នុងស្រុក និងអន្តរជាតិជួបប្រទះការគម្រាមកំហែង និងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញពី មន្ត្រីមូលដ្ឋាន ។ អំពើទាំងនេះមានលក្ខណៈជាទម្រង់រឹតត្បិត និងការរំខានដល់ការជួបប្រជុំដែលឧបត្ថម្ភ ដោយអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលនានា ការបំភិតបំភ័យដោយពាក្យសម្តី ការគម្រាមចាត់វិធានការផ្លូវច្បាប់ និងការរារាំងតាមបែបការិយាធិបតេយ្យ ។

<u>អង្គការសហប្រជាជាតិ និងអង្គការអន្តរជាតិដទៃទៀត</u>៖រដ្ឋាភិបាលជាទូទៅបានសហការជាមួយអង្គការអន្តរជាតិហើយបានអនុញ្ញាតអោយតំណាងអង្គការសហប្រជាជាតិមកធ្វើទស្សនកិច្ច ។ អតីតអ្នករាយការណ៍ពិសេសនៃអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា លោក Surya Subedi បានមកធ្វើទស្សនកិច្ចនៅកម្ពុជាចំនួន ១ ដង ។ អ្នកបន្តតំណែងពីលោក គឺលោកស្រី Rhona Smith បានពន្យារទស្សនកិច្ចរបស់លោកស្រីពីខែឧសភាទៅខែកញ្ញា ដោយសារ “ហេតុផលរដ្ឋបាល និងភស្តុភា” ដែលត្រូវបានគេបកស្រាយជាទូទៅថា មានន័យថា មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលមិនចង់ជួបគាត់។ រដ្ឋាភិបាលតែងតែរិះគន់តំណាងពិសេសនៃអង្គការសហប្រជាជាតិជាសាធារណៈ ចំពោះការនិយាយរបស់គេស្តីពីបញ្ហានានាផ្នែកសិទ្ធិមនុស្ស។

<u>ស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សរបស់រដ្ឋាភិបាល</u>៖ រដ្ឋាភិបាលមានស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សចំនួន ៣ ដែលរួមមានគណៈកម្មាធិការដាច់ដោយឡែកចំនួន ២ ទទួលបន្ទុកការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងទទួលពាក្យបណ្តឹង ដោយស្ថាប័នមួយស្ថិតក្រោមព្រឹទ្ធសភា និងមួយទៀតស្ថិតក្រោមរដ្ឋសភា ព្រមទាំងគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា ដែលស្ថិតនៅក្រោមខុទ្ទកាល័យនាយករដ្ឋមន្ត្រី។ គណៈកម្មាធិការទាំងនេះពុំមានការប្រជុំទៀងទាត់ ឬដំណើរការប្រកប

ដោយតម្លាភាពឡើយ។ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជាប្រគល់របាយការណ៍របស់រដ្ឋាភិបាល ដើម្បីចូលរួមក្នុងដំណើរការពិនិត្យសិទ្ធិមនុស្សជាអន្តរជាតិ ដូចជាការពិនិត្យទៀងទាត់ជាសកល និងបានឆ្លើយតបចំពោះរបាយការណ៍របស់ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលអន្តរជាតិ ប៉ុន្តែមិនបានធ្វើការស៊ើបអង្កេតស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សដោយឯករាជ្យឡើយ។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សដែលគួរឱ្យទុកចិត្តបាន ចាត់ទុកសមត្ថភាពរបស់គណៈកម្មាធិការរបស់រដ្ឋាភិបាលថា នៅមានកម្រិត។

រដ្ឋាភិបាលបានធ្វើជាម្ចាស់ផ្ទះសម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះចម្រុះជាតិសាសន៍វិសាមញ្ញនៅក្នុងតុលាការកម្ពុជា (ECCC) ដែលដំណើរការរួមគ្នាជាមួយអង្គការសហប្រជាជាតិ ដើម្បីកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម និងអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះការរំលោភបំពាននៅសម័យខ្មែរក្រហម១សូមមើលផ្នែក) .ក(។ អ្នកសង្កេតការណ៍ខ្លះមានជំនឿថា សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយជាសាធារណៈរបស់អ្នកដឹកនាំរដ្ឋាភិបាលអំពីបញ្ហាទាក់ទងនឹងអាណត្តិយុត្តាធិការនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនៅក្នុងតុលាការកម្ពុជាគឺជាទម្រង់មួយនៃការជ្រៀតជ្រែករបស់អ្នកនយោបាយ ។ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ គ្មានភស្តុតាងដែលបង្ហាញថា សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយទាំងនោះបានរាំងស្ទះដល់ការងាររបស់តុលាការ តាមលក្ខណៈបែបណាមួយនោះឡើយ។ នៅដំណាច់ឆ្នាំ តុលាការបានបើកសវនាការទាក់ទងនឹងចុងចោទនៃរបបនោះ ដែលរួមមានអំពើប្រល័យពូជសាសន៍លើក្រុមជនជាតិភាគតិចចាម ការបង្ខំអោយរៀបការ ការរំលោភផ្លូវភេទ ការធ្វើវិសុទ្ធកម្មផ្ទៃក្នុង និងបទចោទប្រកាន់ពីអំពើឧក្រិដ្ឋដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តនៅតាមមន្ទីរសន្តិសុខខ្លះ និងនៅតាមការដ្ឋាន។

ផ្នែកទី៦៖ ការរើសអើង ការរំលោភបំពានក្នុងសង្គម និងការជួញដូរមនុស្ស

រដ្ឋធម្មនុញ្ញហាមប្រាមការរើសអើងទាក់ទងនឹងពូជសាសន៍ យេនឌ័រ ពិការភាព ភាសា ឬឋានៈសង្គម ប៉ុន្តែ ជាទូទៅ រដ្ឋាភិបាលមិនបានអនុវត្តបំរាមទាំងនេះអោយមានប្រសិទ្ធភាពឡើយ ។

ស្ត្រី

ការ<u>រំលោភសេពសន្ថវៈ និងហិង្សាក្នុងគ្រួសារ៖</u> ច្បាប់ដាក់ទោសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើរំលោភសេពសន្ថវៈ និងការបំពារបំពាន។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុក និងអន្តរជាតិបានរាយការណ៍ថា អំពើហិង្សាប្រឆាំងស្ត្រី មានដូចជាអំពើហឹង្សាក្នុងគ្រួសារ និងការរំលោភសេពសន្ថវៈ កើតមានជាទូទៅ។ អំពើរំលោភសេពសន្ថវៈត្រូវកាត់ទោសឱ្យជាប់ពន្ធនាគារពី ៥ឆ្នាំ ទៅ ៣០ឆ្នាំ។ អំពើរំលោភសេពសន្ថវៈ ប្តី/ប្រពន្ធ មិនត្រូវបានចែងជាក់លាក់នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឡើយ ប៉ុន្តែ អាចធ្វើការចោទប្រកាន់ថាជា “អំពើរំលោភ

សេពសន្ថវៈ” “ការបង្ករបួសស្នាម” ឬ “ការបំពារបំពានមិនសមរម្យ”បាន។ យោងតាមច្បាប់ស្តីពីអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ ការរំលោភសេពសន្ថវៈប្តី/ប្រពន្ធអាចស្ថិតនៅក្នុងនិយមន័យនៃអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារដែលរួមបញ្ចូល “ការបំពានផ្លូវភេទ” ផងដែរ។ កម្រមានការចោទប្រកាន់ពីបទរំលោភសេពសន្ថវៈប្តី/ប្រពន្ធតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌ និងច្បាប់ស្តីពីអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារណាស់។ ច្បាប់ស្តីពីអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារកំណត់ដាក់ទោសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ ប៉ុន្តែ មិនមានចែងជាក់លាក់អំពីការដាក់ទោសឡើយ។ ប៉ុន្តែ គេអាចប្រើក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ដើម្បីដាក់ទោសចំពោះបទល្មើសហឹង្សាក្នុងគ្រួសារ ដោយដាក់ទោសពន្ធនាគារចាប់ពី ១ ឆ្នាំរហូតដល់ ១៥ឆ្នាំ។ នៅក្នុងរបាយការណ៍ឆ្នាំ ២០១៣ របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ មនុស្សជិត២០ក្នុង % វៈនាក់ ដែលត្រូវបានសំភាសន៍ បានសារភាពថា បានរំលោភសេពសន្ថ ១៨៦៣ ចំណោមមនុស្សប្រុកសចំនួនលើនារីម្នាក់។

អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលមួយ ឈ្មោះអាដហុកបានទទួលរបាយការណ៍អំពីករណីរំលោភសេពសន្ថវៈចំនួន ១៨៣ ករណី ដោយក្នុងនោះ បណ្តាលអោយជនរងគ្រោះស្លាប់ម្នាក់ ។ នៅក្នុងចំណោមករណីទាំងនេះ មាន ៣៣ ករណី ត្រូវបានកាត់ក្តីដោយតុលាការ ១ ករណីត្រូវបានសម្របសម្រួលដោយអាជ្ញាធរ ហើយករណីដែលនៅសល់នៅរង់ចាំសវនាការ។ ដោយគិតមកត្រឹមខែសីហា អង្គការអាដហុកបានទទួលសេចក្តីរាយការណ៍ចំនួន ១១៤ ស្តីពីអំពើហឹង្សាក្នុងគ្រួសារ ដែលនាំអោយរបួសធ្ងន់ធ្ងរ ចំណែកអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលមួយទៀតបានបានចងក្រងករណីសេពសន្ថវៈចំនួន ៣៨ ករណី និងអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារចំនួន ៣៨ ករណី ដោយគិតមកត្រឹមខែមិថុនា។ ករណីដែលគេរាយការណ៍មកស្តីពីការំលោភសេពសន្ថវៈ និង អំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារមានការកើនឡើង បើប្រៀបធៀបនឹងរយៈពេលដូចគ្នា ក្នុងឆ្នាំ ២០១៤ តែច្រើនតែមិនត្រូវបានគេរាយការណ៍អស់ ដោយសារស្ត្រីខ្លាចការសងសឹកដោយជនល្មើស។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលបានរាយការណ៍ថា ការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារមានភាពទន់ខ្សោយ អាជ្ញាធរនៅតែមិនរវល់ពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងជម្លោះក្នុងគ្រួសារ ។

រដ្ឋាភិបាលបានគាំទ្រអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលដែលផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលដល់ស្ត្រីក្រីក្រ ងាយរងគ្រោះដោយការរំលោភពីប្តី ពេស្យាចារ្យ និងការជួញដូរ។ ក្រសួងកិច្ចការនារីបានសម្របសម្រួលជាមួយអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយក្នុងស្រុក ដើម្បីបង្កើតកម្មវិធីចាក់ផ្សាយតាមវិទ្យុ និងទូរទស្សន៍អំពីបញ្ហាស្ត្រី។

ការបៀតបៀនផ្លូវភេទ៖ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌដាក់ទោសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះការបៀតបៀនផ្លូវភេទ ដោយដាក់ពន្ធនាគារពី ៦ ថ្ងៃទៅ ៣ ខែ និងពិន័យជាទឹកប្រាក់ចំនួនពី ១០០ ០០០រៀលទៅ ៥០០ ០០០រៀល (២៥ ទៅ ១២៥ ដុល្លារអាមេរិក)។ ប៉ុន្តែ មិនមានការចាប់ខ្លួន ឬកាត់ទោសឡើយ។ រដ្ឋាភិបាលធ្វើយុទ្ធនាការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងជាសាធារណៈដែលផ្តោតជាក់លាក់លើស្ត្រីលក់ស្រាបៀរនៅកន្លែងកម្សាន្តដែលបានរាយការណ៍ថា ងាយរងគ្រោះថ្នាក់ដោយសារការបៀតបៀន។ដែលចេញដោយអង្គការ ២០១៣ ការសិក្សាមួយនៅឆ្នាំ ពលកម្មអន្តរជាតិ(ILO) បាននិយាយថា កម្មករកាត់ម្នាក់ក្នុងចំណោម ៥ នាក់បានរងការបៀតបៀនផ្លូវភេទ។ ពុំទាន់មានព័ត៌មានណាផ្សេងទៀតស្តីពីការបៀតបៀនផ្លូវភេទឡើយ។

សិទ្ធិបន្តពូជ៖ គូស្វាមីភរិយា និងបុគ្គលម្នាក់ៗអាចសម្រេចចិត្តលើចំនួនកូនដែលចង់បាន គម្លាតមានកូន និងពេលមានកូន ហើយពួកគេមានព័ត៌មាន និងមធ្យោបាយដើម្បីធ្វើការសម្រេចចិត្តដោយសេរី ដោយគ្មានការរើសអើង ការបង្ខំ ឬហឹង្សា។ ស្ត្រីមានសិទ្ធិទទួលសេវាពន្យារកំណើត និងការថែទាំមុនពេលសម្រាល ព្រមទាំងឆ្មបមានជំនាញ និងការថែទាំក្រោយពេលសម្រាលផងដែរ ប៉ុន្តែជារឿយៗ សិទ្ធនេះនៅមានកម្រិត ដោយសារឧបសគ្គប្រាក់ចំណូល និងភូមិសាស្ត្រ។ យោងតាមការអង្កេតសុខភាពប្រជាសាស្ត្រ និងសុខភាព ឆ្នាំ ២០១៤ ប្រទេសកម្ពុជា អត្រាមរណៈមាតាមានចំនួន ១៧០ នាក់ក្នុងទារកកើតរស់ចំនួន ១០០ ០០០នាក់។ កត្តាចម្បង ដែលមានឥទ្ធិពលលើអត្រាមរណៈមាតាខ្ពស់នៅក្នុងប្រទេសរួមមានកង្វះមណ្ឌលសុខភាពត្រឹមត្រូវ ថ្នាំសង្កូវ និងកង្វះឆ្មបមានជំនាញត្រឹមត្រូវ។ អត្រាប្រេវ៉ាឡង់នៃការប្រើមធ្យោបាយពន្យារកំណើតក្នុងចំណោមស្ត្រី៣៩ ឆ្នាំ មានប្រហែល ៥៩ ដល់ ១៥ ក្នុងអាយុចន្លោះពី %។ បើយោងតាមការអង្កេតនេះ នារីចំនួន ១២ឆ្នាំ បានឆ្លងទន្លេ ឬមានផ្ទៃពោះកូនដំបូង។ ១៩ ទៅ ១៥ ដែលស្ថិតនៅក្នុងអាយុពី %

ការរើសអើង៖ រដ្ឋធម្មនុញ្ញចែងអំពីសិទ្ធិស្មើភាពគ្នាសំរាប់ស្ត្រី ការទទួលបានប្រាក់កម្រៃស្មើគ្នាចំពោះការងារដូចគ្នា និងឋានៈស្មើគ្នាក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍។ ជាទូទៅ ស្ត្រីមានសិទ្ធិលើទ្រព្យសម្បត្តិស្មើភាពគ្នា មានសិទ្ធិតាមផ្លូវច្បាប់ដូចគ្នាក្នុងការដាក់ពាក្យបណ្តឹងលែងលះ និងសិទ្ធិស្មើគ្នាក្នុងការទទួលបានការអប់រំ និងការងារមួយចំនួន។ ប៉ុន្តែ ប្រពៃណីវប្បធម៌បានកម្រិតសមត្ថភាពរបស់ស្ត្រីដើម្បីឈានទៅដល់ការទទួលបានមុខតំណែងខ្ពស់នៅក្នុងការងារ និងផ្នែកផ្សេងទៀត។ ជារឿយៗ ស្ត្រីច្រើនធ្វើការងារដែលទទួលបានប្រាក់កម្រៃទាប និងភាគច្រើនមិនសូវមានមុខតំណែងផ្នែកគ្រប់គ្រងទេ។ បុរសយ៉ាងច្រើនលើសលុបបម្រើការងារយោធា នគរបាល និងការងាររាជការស៊ីវិល។

កុមារ

ការចុះសំបុត្រកំណើត៖ តាមច្បាប់ សញ្ជាតិអាចទទួលបានតាមរយៈកំណើតពីឪពុកម្តាយដែលមិនមែនជាជនជាតិខ្មែរ ក្នុងករណីដែលឪពុកម្តាយទាំងពីរនោះបានកើត និងរស់នៅដោយស្របច្បាប់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ឬករណីដែលឪពុក/ម្តាយណាម្នាក់ទទួលបានសញ្ជាតិកម្ពុជា។ ក្រសួងមហាផ្ទៃបានគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធចុះបញ្ជីកំណើតតាមបែបទំនើប ប៉ុន្តែទារកទាំងអស់មិនសុទ្ធតែត្រូវបានចុះបញ្ជីភ្លាមៗឡើយ ដោយសារតែឪពុកម្តាយពន្យារពេល។ ក្រៅពីនេះ កុមារដែលបានកើតចាប់ពីពាក់កណ្តាលទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៧០ ដល់ពាក់កណ្តាលទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៩០ ជាទូទៅ មិនត្រូវបានចុះបញ្ជីកំណើតឡើយ ដោយសារការគ្រប់គ្រងរបស់វៀតណាម/ខ្មែរក្រហម/សង្គ្រាមស៊ីវិល។ អ្នកដែលមិនបានចុះបញ្ជីទាំងនេះជាច្រើន ដែលក្រោយមកមាន គ្រួសារផ្ទាល់ខ្លួន មិនបានយល់អំពីភាពចាំបាច់នៃការចុះបញ្ជីនេះទេ។ ជាទូទៅ យុវជនមិនទៅចុះបញ្ជីកំណើតឡើយ រហូតទាល់តែគេត្រូវការចាំបាច់។

ការខកខានមិនបានចុះបញ្ជីកំណើតនាំអោយមានការរើសអើង រួមទាំងការមិនផ្តល់សេវាសាធារណៈផង។ ការសិក្សាមួយនៅឆ្នាំ ២០០៧ ដែលធ្វើឡើងដោយអង្គការ UNHCR ស្តីពីភាពគ្មានសញ្ជាតិនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាបាននិយាយថា ជារឿយៗ កុមារជនជាតិភាគតិច និងកុមារដែលគ្មានសញ្ជាតិត្រូវបានផាត់ចេញពីដំណើរការចុះបញ្ជីកំណើត។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលដែលផ្តល់សេវាចំពោះសហគមន៍ដែលត្រូវបានគេផាត់ចេញ បានរាយការណ៍ថា ជារឿយៗ កុមារដែលគ្មានសំបុត្រកំណើត និងសៀវភៅគ្រួសារ បាត់បង់លទ្ធភាពទទួលបានការអប់រំ និងការថែទាំសុខភាព។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលទាំងនោះក៏បានបញ្ជាក់ផងដែរថា អ្នកទាំងនេះច្រើនតែគ្មានលទ្ធភាពក្នុងការទទួលបានការងារធ្វើ ការមានទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួន ការចូលរួមបោះឆ្នោត ឬការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធច្បាប់។

ការអប់រំ៖ ការអប់រំរហូតដល់ថ្នាក់ទី៩ គឺឥតមានបង់ថ្លៃឡើយ ប៉ុន្តែ មិនមែនជាកាតព្វកិច្ចត្រូវតែរៀនទេ។ កុមារជាច្រើនបានឈប់រៀនដើម្បីជួយគ្រួសារក្នុងការងារកសិកម្មលក្ខណៈគ្រួសារ ធ្វើការងារនៅក្នុងសកម្មភាពផ្សេងទៀត ចូលរៀននៅអាយុច្រើន ឬមិនចូលរៀនសោះតែម្តង។ រដ្ឋាភិបាលមិនបដិសេធក្មេងស្រីក្នុងការទទួលបានការអប់រំស្មើភាពគ្នាទេ។ ប៉ុន្តែ ជារឿយៗ គ្រួសារដែលមានធនធានមានកំរិត ផ្តល់អាទិភាពដល់ក្មេងប្រុសជាងក្មេងស្រី។ បើយោងតាមរបាយការណ៍អង្គការអន្តរជាតិ បន្ទាប់ពីកម្រិតបឋមសិក្សា ចំនួនក្មេងស្រីចុះឈ្មោះចូលរៀនធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំងនៅតំបន់ក្រុង ចំណែកការចូលរៀនរបស់ក្មេងប្រុសនៅក្រោយថ្នាក់បឋមសិក្សា មានចំនួនធ្លាក់ចុះច្រើនគួរសម នៅតំបន់ជនបទ។ សាលារៀននៅក្នុងតំបន់ជាច្រើនស្ថិតនៅឆ្ងាយពីផ្ទះ ហើយការធ្វើដំណើរក៏ជាបញ្ហាមួយផងដែរ។ កត្តានេះបានធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ក្មេងស្រីជាពិសេស ដោយសារកង្វល់ពីសុវត្ថិភាពក្នុងការធ្វើដំណើរពីផ្ទះទៅសាលារៀន។

ការធ្វើបាបកុមារ៖ បើតាមអ្នកសង្កេតការណ៍ ការធ្វើបាបកុមារត្រូវគេបានជឿថា មានជាទូទៅ ហើយការប្តឹងប្រឆាំងនឹងជនប្រព្រឹត្តកម្រមានណាស់។ របាយការណ៍ឆ្នាំ ២០១៤ របស់អង្គការ UNICEF និយាយថា ៦១% នៃកុមារីដែលឆ្លើយសំណួរ និង ៥៨% នៃកុមារាដែលឆ្លើយសំណួរ ដែលស្ថិតក្នុងអាយុពី ១៣ ទី ១៧ ឆ្នាំបានរងការវាយដំនៅក្នុងគ្រួសារ។ ការរំលោភសេពសន្ថវៈកុមារនៅតែជាបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរមួយនៅឡើយ។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ADHOC បានរាយការណ៍ ថា ករណីរំលោភសេពសន្ថវៈ និងប៉ុនប៉ងរំលោភសេពសន្ថវៈចំនួន ៩៩ ករណីបានកើតឡើងចំពោះកុមារដែលមានអាយុក្រោម ១៨ ឆ្នាំ។

ការឆាប់រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងការបង្ខំអោយរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍៖ អាយុគ្រប់ការតាមច្បាប់សំរាប់ក្មេងប្រុស និងក្មេងស្រីគឺ ១៨ ឆ្នាំ តែកុមារអាយុត្រឹម ១៦ ឆ្នាំអាចរៀបការដោយស្របច្បាប់បាន បើមានការយល់ព្រមពីឪពុកម្តាយ។ នៅក្នុងឆ្នាំនៃរបាយការណ៍ ១៨ឆ្នាំ បាន ២៤ ទៅ ២០ នារីដែលមានអាយុពីនៃ %រៀបការនៅពេលគេមានអាយុក្រោម ១៨ ឆ្នាំ ហើយមាន ២ឆ្នាំ ១៦ នៅអាយុក្រោមបានរៀបការណ៍ %។ តាមប្រពៃណីវប្បធម៌ ការរៀបការរបស់កុមារមិនត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាបញ្ហាទេ ។រដ្ឋាភិបាលនិងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុកមួយបានលើកកំពស់ការយល់ដឹងលើអាយុអប្បបរិមាដូចដែលត្រូវបានកំណត់ដោយច្បាប់។

ការកេងប្រវ័ញ្ចផ្លូវភេទលើកុមារ៖ ការរួមភេទជាមួយកុមារអាយុក្រោម ១៥ ឆ្នាំ គឺជាអំពើខុសច្បាប់។ ប៉ុន្តែពេស្យាចារ្យកុមារបានកើតឡើង។ នៅអំឡុងឆ្នាំនៃរបាយការណ៍ នគរបាលបានវាយឆ្មក់ចូលផ្ទះបន ហើយបានជួយសង្គ្រោះក្មេងស្រីមិនគ្រប់អាយុដែលត្រូវបានគេជួញដូរធ្វើពេស្យា។ កុមារខ្លះបំរើក្នុងពេស្យាចារដើម្បីរស់។ ប្រទេសកម្ពុជានៅតែជាគោលដៅទេសចរណ៍ផ្លូវភេទលើកុមារ ថ្វីបើកុមារមិនទាន់គ្រប់អាយុដែលរកស៊ីផ្លូវភេទមានចំនួនធ្លាក់ចុះយ៉ាងច្រើន នៅក្នុងទសវត្សចុងក្រោយនេះក្តី។ រដ្ឋាភិបាលបានប្រើប្រាស់ច្បាប់ស្តីពីការបង្ក្រាបការជួញដូរមនុស្ស និងការកេងប្រវ័ញ្ចផ្លូវភេទ ដើម្បីកាត់ទោសអ្នកទេសចរផ្លូវភេទ ដែលរំលោភបំពានលើកុមារ។ ច្បាប់ស្តីពីការជួញដូរមនុស្សដាក់ទោសចំពោះការជួញដូរ កេងប្រវ័ញ្ចផ្លូវភេទលើកុមារ ដោយដាក់ពន្ធនាគារចាប់ពី ២ ទៅ ១៥ ឆ្នាំ។ ច្បាប់នេះក៏ហាមប្រាមរូបអាសអាភាសកុមារផងដែរ។

កុមារផ្លាស់ទីលំនៅ៖ រដ្ឋាភិបាលបានផ្តល់សេវាមានកំរិត និងមិនគ្រប់គ្រាន់ដល់កុមាររស់នៅតាមចិញ្ចើមថ្នល់ នៅមជ្ឈមណ្ឌលស្តារនីតិសម្បទា។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុកមួយបានវាយតម្លៃថា មានកុមារតាមចិញ្ចើមផ្លូវក្នុងចំនួនប្រហែលនឹងចំនួនក្នុងឆ្នាំ ២០១៤ គឺមានប្រមាណជា ១២០០ ទៅ ១៥០០ នាក់នៅក្នុងរាជ

ធានីភ្នំពេញ ដែលគ្មានទំនាក់ទំនងគ្រួសារ ហើយកុមារប្រមាណជាពី ១៥ ០០០ ទៅ ២០ ០០០នាក់ បានធ្វើការងារនៅតាមចិញ្ចើមផ្លូវ ប៉ុន្តែ បានត្រឡប់ទៅផ្ទះវិញនៅពេលយប់។ កុមារប្រមាណជា ២០០ ទៅ ៤០០ នាក់ បានរស់នៅជាមួយគ្រួសាររបស់ខ្លួននៅតាមចិញ្ចើមផ្លូវនៃរាជធានីភ្នំពេញ។ ការអង្កេតមួយរបស់រដ្ឋាភិបាល នៅឆ្នាំ ២០១៤ បានរកឃើញថា ៧០នាក់ ដែលរស់នៅតាមមជ្ឈ ០០០ ១២ នៃកុមារកំព្រាចំនួន % មណ្ឌលរបស់រដ្ឋ និងឯកជន មានឪពុកម្ដាយ ឬបងប្អូន។ ចំនួនមជ្ឈមណ្ឌលកុមារកំព្រានៅក្នុងប្រទេសមាន ២ដល់ ២០០៥ នៅឆ្នាំ ១៥៥ កំណើនពី២៥ នៅឆ្នាំ ២០១៤ ដែលក្នុងចំនួននេះ មានតែ ២៣ ទេដែលគ្រប់គ្រងដោយរដ្ឋ។ អង្គការ NGO និងអ្នកសង្កេតការណ៍ដទៃទៀតបានចោទថា មជ្ឈមណ្ឌលកុមារកំព្រាឯកជនជាច្រើនគ្មានការគ្រប់គ្រងល្អទេ ហើយមានកុមារអត់កំព្រាច្រើន ដើម្បីទាក់ទាញអំណោយពីជនបរទេស។

<u>ការចាប់ជំរិតកុមារឆ្លងដែន៖</u> ប្រទេសកម្ពុជាមិនមែនជាហត្ថលេខីនៃអនុសញ្ញាក្រុងឡាអេ ឆ្នាំ១៩៨០ ស្ដីពីទិដ្ឋភាពស៊ីវិលនៃការចាប់ជំរិតកុមារឆ្លងដែនឡើយ។

<u>ការប្រឆាំងនឹងសាសនាជ្វីស (Anti-Semitism)</u>

មានសហគមន៍អនិកជនកាន់សាសនាជ្វីសតូចមួយនៅក្នុងរាជធានីភ្នំពេញ ហើយមិនមានរបាយការណ៍អំពីទង្វើប្រឆាំងនឹងសាសនានេះឡើយ។

ការជួញដូរមនុស្ស

សូមចូលមើល*របាយការណ៍ស្ដីពីការជួញដូរមនុស្ស* របស់ក្រសួងការបរទេសសហរដ្ឋអាមេរិក នៅគេហទំព័រ www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/។

ជនពិការ

ច្បាប់ហាមការរើសអើង ការព្រងើយកន្តើយ ការកេងប្រវ័ញ្ច ឬការបោះបង់ជនពិការ។ នៅក្នុងច្បាប់នេះ និយមន័យជនពិការរួមមានទាំងជនដែលមានជំងឺសតិស្មារតី និងជនពិការប្រាជ្ញាផងដែរ ហើយច្បាប់នេះក៏តម្រូវផងដែរថា អាគារសាធារណៈ និងទីតាំងផ្ដល់សេវារដ្ឋាភិបាល រួមទាំងគ្រឹះស្ថានអប់រំផងដែរ ត្រូវមានមធ្យោបាយដែលអាចឱ្យជនពិការចេញចូលបាន។ ច្បាប់នេះមិននិយាយពីមធ្យោបាយចេញចូល ឬឡើងចុះពេលធ្វើដំណើរតាមយន្តហោះ ឬធ្វើដំណើរតាមមធ្យោបាយផ្សេងឡើយ។ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និង

យុវនីតិសម្បទាទទួលខុសត្រូវរួមលើការការពារសិទ្ធិជនពិការ ថ្វីបើច្បាប់នេះកំណត់ភារកិច្ចជាក់លាក់សំរាប់បណ្តាក្រសួងផ្សេងទៀត ដូចជា ក្រសួងសុខាភិបាល ក្រសួងអប់រំ ក្រសួងសាធារណៈការ និងដឹកជញ្ជូន និងក្រសួងការពារជាតិក្តី។ រដ្ឋាភិបាលបានស្នើឱ្យបណ្តាញទូរទស្សន៍ទាំងអស់ប្រើប្រាស់ការបកប្រែភាសាសញ្ញាក្នុងកម្មវិធីរបស់ខ្លួន។ គិតត្រឹមខែកញ្ញា ស្ថានីយទូរទស្សន៍ធំជាងគេមួយមានការបកប្រែភាសាសញ្ញា។ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រីបានអនុម័តអនុក្រឹត្យចំនួន ៤ ដែលគាំទ្រច្បាប់នេះ។

កម្មវិធីដែលរៀបចំឡើងដោយអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលនានា បានធ្វើការកែលម្អគួរឱ្យកត់សម្គាល់ចំពោះការប្រព្រឹត្ត និងការស្តារនីតិសម្បទាលើជនពិការ ប៉ុន្តែ ពួកគាត់បានប្រឈមនឹងការរើសអើងពីសង្គមយ៉ាងច្រើន ជាពិសេសលទ្ធភាពក្នុងការទទួលបានការងារជំនាញ។

កុមារពិការអាចចូលសាលាបានដែរ។ កុមារដែលពិការខ្លាំង បានចូលរៀននៅសាលាដាច់ដោយឡែកដែលឧបត្ថម្ភដោយអង្គការ NGO នៅភ្នំពេញ។ បើយោងតាមអង្គការ NGO មួយ ការសិក្សាសំរាប់កុមារដែលមានភាពពិការខ្លាំង គ្មាននៅក្រៅក្រុងភ្នំពេញទេ។

គ្មានការដាក់កំហិតផ្លូវច្បាប់លើសិទ្ធិជនពិការក្នុងការបោះឆ្នោត ឬចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចការស៊ីវិលឡើយ ប៉ុន្តែរដ្ឋាភិបាលមិនបានខិតខំប្រឹងប្រែងសហការណាមួយ ដើម្បីជួយពួកគាត់ឱ្យមានការចូលរួមក្នុងកិច្ចការស៊ីវិលកាន់តែច្រើនឡើយ។ ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទាមានទំនួលខុសត្រូវក្នុងការបង្កើតគោលនយោបាយដើម្បីការពារសិទ្ធិ និងស្តារនីតិសម្បទាជនពិការ ក៏ដូចជាផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលជំនាញសម្រាប់ពួកគាត់។

សញ្ជាតិ/ពូជសាសន៍/ជនជាតិដើមភាគតិច

ច្បាប់ស្តីពីសញ្ជាតិមិនមានចែងច្បាស់លាស់អំពីសិទ្ធិរបស់ជនជាតិដើមភាគតិចឡើយ។ ការការពារតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញនិយាយតែពី “ប្រជាជនខ្មែរ” ប៉ុណ្ណោះ។ អាណិកជនចិន និងវៀតណាមគឺជាជនជាតិភាគតិចភាគច្រើនជាងគេ។ ជនជាតិចិនត្រូវបានទទួលយកនៅក្នុងសង្គម ប៉ុន្តែ មានការបន្តស្អប់ខ្ពើមចំពោះជនជាតិវៀតណាម ដែលត្រូវបានគេមើលឃើញថា ជាការគំរាមកំហែងចំពោះប្រទេសជាតិ និងវប្បធម៌។ ក្រុមមួយចំនួនរួមទាំងក្រុមអ្នកនយោបាយផងក្នុងបក្សប្រឆាំងផង បានបន្តនិយាយប្រឆាំងនឹងជនជាតិវៀតណាមយ៉ាង

ខ្លាំងក្លា។ ក្រុមទាំងនេះបានស្តីបន្ទោសថា មានការគ្រប់គ្រងផ្នែកនយោបាយពីប្រទេសវៀតណាមលើគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា បញ្ហាទន្ទ្រានទៅតាមតំបន់ព្រំដែន និងបញ្ហាជាច្រើនផ្សេងទៀត ដែលក្រុមទាំងនេះបានដាក់កំហុសទៅលើជនជាតិវៀតណាម យ៉ាងហោចណាស់ក៏ក្នុងចំណែកខ្លះដែរ។

ជនជាតិដើមភាគតិច

ជាការជួយដល់ការខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ក្នុងកិច្ចការពារទឹកដីដូនតា និងធនធានធម្មជាតិរបស់ខ្លួន ក្រសួងដែនដីបានចេញប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិដីរួមទៅអោយសហគមន៍ជនជាតិដើមចំនួន ៨ សហគមន៍ នៅខេត្តរតនៈគីរី និងខេត្តមណ្ឌលគីរី។អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលបានរិះគន់យូរមកហើយនូវដំណើរការអនុវត្តយឺតៗនៃការផ្តល់ប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិដីហើយបានបន្តសុំអោយមានការផ្អាកការលក់ដី និងការផ្តល់សម្បទានដីដែលប៉ះពាល់ដល់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុក និងអន្តរជាតិមានសកម្មភាពយ៉ាងសកម្មក្នុងការអប់រំសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចអំពីដំណើរការចុះបញ្ជីដី ព្រមទាំងផ្តល់ជាតំណាងផ្នែកច្បាប់ក្នុងវិវាទផងដែរ។

អំពើហឹង្សា ការរើសអើង ព្រមទាំងអំពើហឹង្សាដោយហេតុផលផ្លូវភេទ និងអត្តសញ្ញាណយេនឌ័រ

មិនមានច្បាប់ដែលដាក់ទោសព្រហ្មទណ្ឌលើការស្រឡាញ់ភេទដូចគ្នាឡើយ ហើយក៏មិនមានការរើសអើងជាផ្លូវការប្រឆាំងនឹងក្រុមស្ត្រីស្រឡាញ់ស្ត្រី បុរសស្រឡាញ់បុរស បុគ្គលដែលស្រឡាញ់ទាំងបុរស និងស្ត្រី និងអ្នកវះកាត់កែអវៈយវៈភេទ (LGBT) នោះទេ ទោះបីជានៅតែបន្តមានការរើសអើងពីសង្គមមួយចំនួន និងការនាំគ្នាស្អប់ ជាពិសេសនៅក្នុងតំបន់ជនបទក្តី។ រដ្ឋាភិបាលបានផ្តល់ម៉ោងផ្សាយសំរាប់កម្មវិធីទាក់ទងនឹងសិទ្ធិរបស់ក្រុម LGBTI ។

គ្មានរបាយការណ៍អំពីការរើសអើងពីសំណាក់រដ្ឋាភិបាល ផ្អែកលើលក្ខណៈនៃចំណង់ផ្លូវភេទ នៅក្នុងការងារ ភាពគ្មានសញ្ជាតិ ឬលទ្ធភាពទទួលបានការអប់រំ ឬការថែទាំសុខភាពឡើយ។ ប៉ុន្តែ ការស្រឡាញ់ភេទដូចគ្នា ជាទូទៅ ទទួលរងការខ្មាចរអារ និងការសង្ស័យពីសំណាក់ប្រជាជនទូទៅ ហើយមានក្រុមគាំទ្រតិចតួចប៉ុណ្ណោះដែលអាចរាយការណ៍ប្រាប់ពីករណីរើសអើង ។ ការរើសអើងក្រៅផ្លូវការប្រឆាំងនឹងក្រុម LGBT នៅតែមាន តែអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុកមួយបាននិយាយថា ការរើសអើងមានការថយចុះដោយសារសហគមន៍របស់ក្រុម LGBT ធ្វើការបានល្អក្នុងការលើកកំពស់ការយល់ដឹងទាក់ទងនឹងបញ្ហារបស់ក្រុម LGBT ។

អង្គការក្នុងស្រុកមួយដែលធ្វើការលើសិទ្ធិរបស់ក្រុម LGBTI បានរាយការណ៍ពីករណីជាង ១០០នៃហិង្សា ឬការរំលោភបំពានទៅលើមនុស្សក្នុងក្រុម LGBTI ដោយរួមទាំងអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារដែលប្រព្រឹត្តដោយសមាជិកគ្រួសារ។ តែការមាក់ងាយ ឬការគំរាមកំហែងអាចជាកត្តាមួយក្នុងការរារាំងមិនអោយមានការប្រាប់ពីករណីបែបនេះ។

ការមាក់ងាយពីសង្គមទាក់ទងនឹងមេរោគ និងជំងឺអេដស៍

ការអង្កេតផ្នែកសុខភាព និងប្រជាសាស្ត្របានកត់សំគាល់ឃើញថា ២១១៨នៃស្ត្រី និង %% នៃបុរសបាននិយាយពីឥរិយាបទរើសអើងទៅលើអ្នកជំងឺអេដស៍ ឬអ្នកមានផ្ទុកមេរោគអេដស៍។ បន្ទាប់ពីមានឧប្បត្តិហេតុកាលពីខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៤ ដែលក្នុងនោះ គ្រូពេទ្យគ្មានច្បាប់អនុញ្ញាតម្នាក់បានធ្វើអោយឆ្លងមេរោគអេដស៍ដោយអចេតនាដល់អ្នកភូមិប្រមាណ ២៩០ នាក់ អ្នកភូមិបាននិយាយពីការមាក់ងាយជាទូទៅពីអ្នកភូមិដទៃទៀត ដោយមានអ្នកខ្លះមិនទាក់ទងជាមួយជនរងគ្រោះតែម្តង។

ផ្នែកទី ៧៖សិទ្ធិកម្មករ និយោជិត

ក. សេរីភាពចូលរួម និងសិទ្ធិចរចាអនុសញ្ញារួម (Freedom of Association and the Right to Collective Bargaining)

ច្បាប់ការពារសិទ្ធិរបស់អ្នកធ្វើការក្នុងវិស័យឯកជនក្នុងការបង្កើតនិងចូលរួមក្នុងសហជីព តាមការជ្រើសរើសរបស់គេ ដោយគ្មានការអនុញ្ញាតជាមុន សិទ្ធិក្នុងការធ្វើកូដកម្ម និងសិទ្ធិក្នុងការចរចាអនុសញ្ញារួម ថ្វីបើសហជីពអាចចងសម្ព័ន្ធ ឬចូលរួមជាសមាជិកដោយសេរីក្តី តែមិនចែងច្បាស់ពីសិទ្ធិរបស់គេក្នុងការចងសម្ព័ន្ធ ឬចូលជាសមាជិកអន្តរជាតិទេ។ ច្បាប់តម្រូវឱ្យសហជីពបញ្ជូនលក្ខន្តិកៈ និងបញ្ជីឈ្មោះមន្ត្រីសហជីពទៅក្រសួងការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ (MOLVT)។

មន្ត្រីរាជការ រួមទាំង គ្រូបង្រៀន ចៅក្រម និងមន្ត្រីយោធា ព្រមទាំងអ្នកបម្រើការងារតាមផ្ទះគ្មានសិទ្ធិបង្កើត ឬចូលរួមក្នុងសហជីពឡើយ។ អង្គការ ILO បន្តសុំអោយរដ្ឋាភិបាលធានាសិទ្ធិរបស់និយោជិតសាធារណៈក្នុងការចូលរួមក្នុងក្រុម សមាគម និងការចចារអនុសញ្ញារួម។ បុគ្គលិកនៅក្នុងឧស្សាហកម្មដឹក

ជញ្ជូនតាមផ្លូវអាកាស និងផ្លូវទឹកមានសេរីភាពក្នុងការបង្កើតសហជីព ប៉ុន្តែគ្មានសិទ្ធិទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍របបធានាផ្នែកសង្គម និងប្រាក់សោធននិវត្តន៍ឡើយ ហើយទទួលការលើកលែងពីការកំហិតម៉ោងការងារដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់។

ច្បាប់ចែងថា កូដកម្មអាចរៀបចំធ្វើបានលុះត្រាតែបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវមួយចំនួនសិន ដូចជា បរាជ័យនៃការដោះស្រាយវិវាទតាមវិធីផ្សេងទៀត (ដូចជា ការចរចា ការផ្សះផ្សារ ឬមជ្ឈត្តកម្ម) ការមានការបោះឆ្នោតសម្ងាត់ពីសមាជិកសហជីព និងការជូនដំណឹងជាមុនរយៈពេល ៧ថ្ងៃ ដល់និយោជក និងក្រសួងការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ។ ពុំមានច្បាប់ដែលហាមប្រាមមន្ត្រីរាជការ បុគ្គលិកនៅក្នុងវិស័យសាធារណៈ ឬបុគ្គលិកនៅក្នុងសេវាសំខាន់ៗមិនឱ្យធ្វើកូដកម្មឡើយ។ មានការការពារតាមច្បាប់ដែលការពារកម្មករ-និយោជិតពីការសងសឹក។ ច្បាប់ក៏ចែងផងដែរពីការការពារមេដឹកនាំសហជីពពីការបណ្តេញចេញពីការងារ។

បទប្បញ្ញត្តិស្តីពីសិទ្ធិចរចាអនុសញ្ញារួមផ្តល់សិទ្ធិក្នុងការចរចាអនុលើអនុសញ្ញារួមដល់សហជីពនៅក្នុងសហគ្រាសមួយដែល ជនៅក្នុងក្រុមចរចា ហើយតំរូវអោយនិយោ "តំណាងអោយកម្មករច្រើនបំផុត" កចរចា បេើសហជីពនេះស្នើអោយមានកិច្ចព្រមព្រៀងលើអនុសញ្ញារួម។ បទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះក៏ចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចគូភាគីឱ្យឯកភាពនឹងដំណើរការចរចាដែលមានលំដាប់លំដោយត្រឹមត្រូវ និងផ្តល់សំណើ ក៏ដូចជាសំណើតបដែលសមស្រប និងសមហេតុផល ព្រមទាំងតម្រូវឱ្យនិយោជកផ្តល់ទីតាំង និងព័ត៌មានដែលទាក់ទងនឹងដំណើរការចរចាទាំងអស់ ដល់សហជីព តាមការស្នើសុំរបស់សហជីព។ ការិយាល័យទំនាក់ទំនងការងារមាននាទីត្រូវសំរួលដំណើរការនៃការចុះបញ្ជីសហជីព និងការបញ្ជាក់ឋានៈនៃភាពជាតំណាងច្រើនបំផុតសំរាប់សហជីព ក្នុងករណីមានសហជីពច្រើននៅក្នុងសហគ្រាសមួយ។ តែច្បាប់អនុញ្ញាតអោយភាគីទី៣ ធ្វើការជំទាស់នឹងការផ្តល់ឋានៈជាតំណាងច្រើនបំផុតដល់សហជីព ដែលអាចជាហេតុផលអោយរដ្ឋាភិបាលធ្វើការជំទាស់។ អង្គការ ILO បានកត់សំគាល់ឃើញថា ការអនុញ្ញាតអោយមានការជំទាស់ពីភាគីទី៣ផ្ទុយទៅនឹងសិទ្ធិស្តីពីការងារដែលមានការយល់ព្រមជាអន្តរជាតិ ទាក់ទងនឹងសេរីភាពនៃការចងក្រងជាក្រុមជាសមាគម និងការចរចាអនុសញ្ញារួម។

ការពង្រឹងការអនុវត្តសិទ្ធិបង្កើតក្រុម សមាគម សេរីភាពចាកផុតពីការរើងអើងប្រឆាំងនឹងសហជីព និងសិទ្ធិក្នុងការចរចាអនុសញ្ញារួមមានលក្ខណៈមិនស៊ីសង្វាក់ទេ។ ពេលខ្លះ ចេតនារបស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងការពង្រឹងការអនុវត្តសិទ្ធិទាំងនេះត្រូវបន្ទុចបង្អាក់ដោយសារទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធនៅក្នុងចំណោមមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល និយោជក និងមេដឹកនាំសហជីព ពិសេសអ្នកដឹកនាំសហជីពដែលគាំទ្ររដ្ឋាភិបាល។ ទំនាក់ទំនងទាំងនេះ

បង្អាក់មិនអោយមេដឹកនាំសហជីពរាយការណ៍ពីករណីរើសអើង ហើយរាំងស្ទះដល់ដំណើរកាបំពេញការងារដោយឯករាជ្យរបស់សហជីព។

រដ្ឋាភិបាលមិនបានផ្តល់ធនធានគ្រប់គ្រាន់ដល់ផ្នែកអនុវត្តច្បាប់ទេ ពិសេសការផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាល និងធនធាន ដើម្បីធានាអោយផ្នែកអធិការកិច្ចការងារមានដំណើរការទៅល្អ។ នៅក្នុងរយៈពេល ៦ ខែដំបូង នាយកដ្ឋានអធិការកិច្ចការងាររបស់ក្រសួងសង្គមកិច្ចបានចេញការព្រមានដល់ក្រុមហ៊ុនចំនួន ១៩៧ ចំពោះការរំលោភច្បាប់ការងារ។ ទោះបីជាក្រសួងការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ ជារឿយៗ បានសម្រេចដោយឈរលើផលប្រយោជន៍របស់និយោជិតក៏ដោយ ក៏ក្រសួងកម្របានប្រើប្រាស់សិទ្ធិអំណាចស្របច្បាប់របស់ខ្លួនដើម្បីដាក់ពិន័យដល់និយោជកដែលមិនអនុវត្តបទបញ្ជារបស់ខ្លួនណាស់។ ក្នុងចំណោមក្រុមហ៊ុនចំនួន ១៩៧ ដែលបានទទួលការព្រមាន មានតែ ២៩ ត្រូវបានពិន័យអោយបង់ប្រាក់។ នៅក្នុងរយៈពេល ៦ ខែដំបូង ក្រសួងសង្គមកិច្ចបានទទួលករណីជំលោះចំនួន ១១៨ ដែលមិនទាក់ទងនឹងការធ្វើកូដកម្ម និងបណ្តឹងចំនួន ៥៨ ទាក់ទងនឹងកូដកម្ម ហើយនាយកដ្ឋានដោះស្រាយវិវាទការងាររបស់ក្រសួងបានផ្ញើករណីដែលដោះស្រាយមិនចេញទៅក្រុមប្រឹក្សាអាជ្ញាកណ្តាល។

វិវាទការងារដែលដោះស្រាយមិនដាច់ស្រេច អាចបញ្ជូនទៅកាន់ក្រុមប្រឹក្សាអាជ្ញាកណ្តាល ដែលជាអង្គភាពរដ្ឋឯករាជ្យដែលបកស្រាយបទបញ្ញត្តិការងារនៅក្នុងករណីវិវាទសមូហភាព ដូចជានៅពេលនិយោជិតជាច្រើនត្រូវបានបណ្តេញចេញពីការងារជាដើម។ គូភាគីអាចសម្រេចថា នឹងទទួលយកសេចក្តីសម្រេច ជាការភ្ជាប់ជាកាតព្វកិច្ចយ៉ាងណា។ ប្រសិនបើមិនមានភាគីណាមួយជំទាស់ទៅនឹងសេចក្តីសម្រេច នៅក្នុងរយៈពេល ៨ថ្ងៃ បន្ទាប់ការចេញសេចក្តីសម្រេចទេ ភាគីត្រូវជាប់កាតព្វកិច្ចដោយស្វ័យប្រវត្តិ។ វិវាទបុគ្គលអាចយកមកដោះស្រាយនៅចំពោះមុខតុលាការ តែប្រព័ន្ធតុលាការមិនមានភាពអព្យាក្រិត និងតម្លាភាពទេសូម) (ង ១ មើលផ្នែក។ គ្មានតុលាការឯកទេសសំរាប់កាត់ក្តីជំលោះក្នុងការងារទេ។ សហជីពមួយចំនួនបានជំរុញឱ្យរដ្ឋាភិបាលពង្រីកតួនាទីរបស់ក្រុមប្រឹក្សាអាជ្ញាកណ្តាល ដោយអោយរួមបញ្ចូលករណីវិវាទផលប្រយោជន៍បុគ្គល និងផលប្រយោជន៍សមូហភាព ព្រមទាំងធ្វើឱ្យមានការភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចចំពោះសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាផងដែរ។ ពីខែមករាដល់ខែមិថុនា ក្រុមប្រឹក្សាអាជ្ញាកណ្តាលបានទទួលសំណុំរឿងចំនួន ១៦២។ នៅក្នុងរយៈពេលដូចគ្នានេះ ក្នុងឆ្នាំ ២០១៤ ក្រុមប្រឹក្សាបានទទួលករណីចំនួន ១៧៤។ ក្រុមប្រឹក្សាបាននិយាយថា នៅក្នុងចំណោមករណីទាំង ១៦២ ខ្លួនបានដោះស្រាយបានចំនួន ៨៧ ករណី មាន ២៩ ករណីត្រូវបានស្រុះស្រួលគ្នាវិញដោយភាគីជំលោះ ហើយមាន ២២ ត្រូវបានបិទដោយសារគ្មានការចូលរួម ឬសហប្រតិបត្តិការ

ដោយភាគីជំលោះ ក្រុមប្រឹក្សាបានជួយសំរបសំរួលដល់ការដោះស្រាយករណីចំនួន ៨ ហើយករណីនៅសល់ដទៃទៀតមិនទាន់ត្រូវបានពិនិត្យដោះស្រាយនៅឡើយ។

តាមសេចក្តីរាយការណ៍មក កម្មករជួបឧបសគ្គក្នុងការអនុវត្តសិទ្ធិរបស់គេក្នុងការបង្កើតក្រុម ដោយសារនិយោជកខ្លះមិនព្រមចុះហត្ថលេខាលើសំបុត្រជូនដំណឹង ដែលទទួលស្គាល់សហជីពជាផ្លូវការ។ ក្រៅពីនេះទៀត កម្មករនៅក្នុងវិស័យកាត់ដេរនៅកម្ពុជាត្រូវបានជួលដូចជាអ្នកម៉ៅការបន្ត ដែលជាការធ្វើអោយការចូល ឬបង្កើតសហជីពមានការពិបាក។ សហជីពភាគច្រើនចូលខាងគណបក្សដឹកនាំប្រទេស ខ្លះចូលខាងគណបក្សប្រឆាំង ហើយខ្លះទៀតឯករាជ្យ។ មេដឹកនាំសហជីពដែលចូលខាងរដ្ឋាភិបាល មិនបានធ្វើការដោយឯករាជ្យទេ។

ការរៀបចំបង្កើតសហជីព ឬសមាគមនៅក្នុងចំណោមបុគ្គលិកវិស័យសាធារណៈបានប្រឈមមុខនឹងឧបសគ្គជាច្រើន។ សមាគមគ្រូបង្រៀនឯករាជ្យកម្ពុជាបានចុះបញ្ជីការជា “សមាគម” ដោយសារការហាមឃាត់ការបង្កើតសហជីពក្នុងវិស័យសាធារណៈ ហើយ រដ្ឋាភិបាលបានបដិសេធសំណើសុំការអនុញ្ញាតដង្ហែរក្បួន និងធ្វើការតវ៉ា ទោះបីជាខ្លួនបានរាយការណ៍ថា មិនមានការជ្រៀតជ្រែកដោយផ្ទាល់ណាមួយពីរដ្ឋាភិបាលក្នុងសកម្មភាពប្រចាំថ្ងៃរបស់ខ្លួនក៏ដោយ។ សមាជិកមួយចំនួនភ័យខ្លាចថា ការចូលខ្លួនក្នុងសមាគមគ្រូបង្រៀនអាចជាឧបសគ្គដល់អាជីពទៅមុខរបស់គេ។ សមាគមវិស័យសាធារណៈមួយផ្សេងទៀតគឺ សមាគមមន្ត្រីរាជការឯករាជ្យកម្ពុជា បានលើកឡើងថា ការភ័យខ្លាចការបៀតបៀន ការរើសអើង ឬបញ្ចុះតំណែងជាកត្តាដែលរារាំងគេមិនឱ្យចូលរួមក្នុងសមាគម។

មានរបាយការណ៍គួរអោយជឿទុកចិត្តថា មានការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញប្រឆាំងនឹងសហជីពពីសំណាក់និយោជក រួមទាំងការបណ្តេញមេដឹកនាំសហជីពក្នុងរោងចក្រកាត់ដេរ និងសហគ្រាសផ្សេងទៀតចេញពីការងារផងដែរ។ អំពើរើសអើងទៅលើសហជីព ការគំរាម និងការសឹងសឹកដោយនិយោជកស្ទើរតែមិនដែលបានទទួលទណ្ឌកម្មទេ។ កម្មវិធីមួយដែលមានឈ្មោះថា រោងចក្រល្អនៅកម្ពុជា (Better Factories Cambodia ឬ BFC) ដែលជាកម្មវិធីតាមដានដោយឯករាជ្យមួយ នៅក្នុងវិស័យកាត់ដេរសំលៀកបំពាក់និងស្បែកជើងបាននិយាយថា ពីខែមេសា ឆ្នាំ ២០១៤ ប្រហែល ៣% នៃរោងចក្រចំនួន ៣៩៣ ដែលខ្លួនតាមដាន មានសកម្មភាពប្រឆាំងនឹងសហជីព។ នៅតាមរោងចក្រខ្លះ ថៅកែហាក់បានបង្កើត ឬគាំទ្រសហជីពដែលគាំទ្រថៅកែ ឬឆាឆៅមេដឹកនាំសហជីពដោយធ្វើអោយប៉ះពាល់ដល់ការងាររបស់គេ។ បន្ទាប់ពីមានការតវ៉ាដោយហឹង្សានៅឆ្នាំ ២០១៣ សមាគមរោងចក្រកាត់ដេរកម្ពុជា (GMAC) បានប្តឹងទៅតុលាការក្រុងភ្នំពេញប្រឆាំង

នឹងសហព័ន្ធសហជីពចំនួន ៦ ដោយចោទថា សហព័ន្ធទាំងនោះបានញុះញង់អោយកម្មករធ្វើការតវ៉ាដោយហឹង្សា ដែលនាំអោយប៉ះពាល់និងខូចខាតដល់ផលិតកម្ម និងសំភារៈរោងចក្រ។ តុលាការក្រុងភ្នំពេញបានដាក់អោយមេដឹកនាំសហជីពទាំងនោះអោយស្ថិតនៅក្រោមការតាមមើលរបស់តុលាការ រារាំងមិនអោយគេចូលរួម ឬរៀបចំការតវ៉ាណាមួយ ហើយបញ្ជាអោយគេបង្ហាញខ្លួននៅតុលាការរាល់ខែ។ ដោយគិតមកត្រឹមខែកញ្ញា ការបញ្ជានោះនៅតែមានសុពលភាពនៅឡើយ។

ទោះបីជាបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ការពារកូដករពីការសងសឹកក៏ដោយ ក៏មានរបាយការណ៍គួរអោយជឿទុកចិត្តបានថា កម្មករ-និយោជិតត្រូវបានបណ្តេញចេញពីការងារដោយឈរលើមូលដ្ឋានមិនពិត បន្ទាប់ពីពួកគេបានរៀបចំ ឬចូលរួមនៅក្នុងកូដកម្ម។ ទោះបីជាកូដកម្មភាគច្រើនមិនស្របច្បាប់ក៏ដោយ តែការចូលរួមនៅក្នុងកូដកម្មមិនស្របច្បាប់មិនមែនជាហេតុផលដែលអាចទទួលយកបានតាមផ្លូវច្បាប់សំរាប់ បណ្តេញកម្មករ-និយោជិតចេញពីការងារឡើយ។ នៅក្នុងករណីខ្លះ និយោជកបានដាក់សម្ពាធលើកូដករឱ្យទទួលយកសំណងនិងឈប់ពីការងាររបស់ខ្លួន។ ក្រសួងសង្គមកិច្ចអាចចេញបញ្ជាអោយទទួលយកកម្មករវិញ តែរឿងនេះច្រើនតែជំរុញអោយថៅកែខិតខំគាបសង្កត់អោយកម្មករលាលែងជាថ្នូនឹងដំណោះស្រាយ។ ពេលខ្លះថៅកែមិនបានគោរពតាមដីកាតុលាការអោយទទួលយកកម្មករអោយធ្វើការវិញទេ។

សមាគមGMAC សម្ព័ន្ធសហជីពចំនួន ៨ ទៀតបានបន្តជួបពិភាក្សាគ្នាប្រចាំត្រីមាស លើការអនុវត្តអនុស្សារណៈនៃការយោគយល់គ្នា ឆ្នាំ ២០១២ ដែលកំណត់អោយរោងចក្រ និងកម្មករទទួលយកការសំរេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាអាជ្ញាកណ្តាល។

ខ. ការហាមឃាត់មិនអោយមានការងារដោយបង្ខំ ឬការងារបែបកាតព្វកិច្ច

ច្បាប់ហាមប្រាមមិនអោយមានការងារដោយបង្ខំ ឬជាកាតព្វកិច្ចគ្រប់ទំរង់ទាំងអស់។រដ្ឋាភិបាលមិន បាអនុវត្តច្បាប់នេះអោយមានប្រសិទ្ធភាព នៅគ្រប់ករណីទាំងអស់ទេ។ ពិសេស មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលបាននិយាយពីការពិបាកក្នុងការបញ្ជាក់ស្ថានភាពការងារ និងប្រាក់ខែ ក្នុងផ្នែកនេសាទ កសិកម្ម សំណង់ និងការងារនៅក្នុងផ្ទះ ដោយសារលក្ខណៈមិនផ្លូវការនៃការងារទាំងនេះ។ ទណ្ឌកម្មក្រោមច្បាប់ចំពោះពលកម្មដោយបង្ខំមានភាពតឹងតែងគ្រប់គ្រាន់។

មានការនិយាយពីពលកម្មដោយបង្ខំកើតមាននៅតាមផ្ទះ និងនៅក្នុងវិស័យក្រៅផ្លូវការ ដោយរួមទាំងពលកម្មដោយបង្ខំលើកុមារ (គ ៧ សូមមើលផ្នែក)។ មានការនិយាយផងដែរពីពលកម្មដោយបង្ខំនៅក្នុងផ្នែកនេសាទ កសិកម្ម សំណង់។

សូមចូលមើល*របាយការណ៍ស្តីពីការជួញដូរមនុស្ស* របស់ក្រសួងការបរទេសសហរដ្ឋអាមេរិក តាមគេហទំព័រ www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/។

គ. ការហាមឃាត់ចំពោះពលកម្មកុមារ និងអាយុធ្វើការងារអប្បបរិមា

ច្បាប់កំណត់ថា អាយុធ្វើការងារអប្បបរិមាគឺ ១៥ ឆ្នាំ ហើយសម្រាប់ការងារដែលមានគ្រោះថ្នាក់ អាយុអប្បបរិមានេះគឺ ១៨ ឆ្នាំ។ ច្បាប់អនុញ្ញាតឱ្យកុមារអាយុពី ១២ ឆ្នាំបំរើការងារក្នុងផ្ទះ។ ច្បាប់អនុញ្ញាតឱ្យកុមារអាយុចន្លោះពី ១២ ទៅ ១៥ឆ្នាំ ធ្វើ “ការងារស្រាល” ដែលជាការងារមិនមានគ្រោះថ្នាក់ដល់សុខភាពរបស់កុមារទាំងនោះ ក៏ដូចជាមិនប៉ះពាល់ដល់ការសិក្សា។ ច្បាប់កំណត់ថា ម៉ោងការងាររបស់កុមារអាយុពី ១២ ទៅ ១៥ឆ្នាំ មិនអាចលើសពី ៤ ម៉ោងក្នុងមួយថ្ងៃឡើយ សម្រាប់ថ្ងៃសិក្សា និង ៧ ម៉ោងក្នុងមួយថ្ងៃ សម្រាប់ថ្ងៃឈប់សម្រាក ហើយហាមឃាត់ការធ្វើការនៅចន្លោះពីម៉ោង ៨:០០ យប់ ដល់ម៉ោង ៦:០០ព្រឹក។ រដ្ឋាភិបាលក៏ហាមឃាត់ការទទួលកុមារឱ្យបម្រើការងារនៅក្នុងវិស័យ ដែលមានហានិភ័យខ្ពស់ដល់សុវត្ថិភាព ឬហានិភ័យសុខភាពចំពោះអនីតិជន។

ក្រសួងការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈមានការទទួលខុសត្រូវក្នុងការធ្វើអធិការកិច្ចលើពលកម្មកុមារ ទាំងក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចផ្លូវការ និងក្រៅផ្លូវការ ប៉ុន្តែ អធិការការងាររបស់ក្រសួងនេះមិនបានធ្វើអធិការកិច្ចក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចក្រៅផ្លូវការ ឬពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់នៅក្នុងឧស្សាហកម្មខុសច្បាប់ទេ ដូចជានៅតាមរោងចក្រកាត់ដេរដែលមិនចុះបញ្ជីការ និងបើកដំណើរការដោយមិនមានអាជ្ញាប័ណ្ណពីក្រសួងការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ និងក្រសួងពាណិជ្ជកម្មជាដើម។ នៅក្នុងវិស័យផ្លូវការ អធិការការងារបានធ្វើការពិនិត្យជាប្រចាំចំពោះឧស្សាហកម្មមួយចំនួន ដូចជាវិស័យកាត់ដេរ (ដែលមានបញ្ហាពលកម្មកុមារតិចតួចប៉ុណ្ណោះ) ប៉ុន្តែ នៅក្នុងឧស្សាហកម្មមួយចំនួនទៀតដែលអាចមានពលកម្មកុមារខ្ពស់បំផុត ការធ្វើអធិការកិច្ចការងារកើតឡើងតែក្នុងករណីដែលមានពាក្យបណ្តឹងប៉ុណ្ណោះ។ នៅក្នុងឆ្នាំ ២០១៤ ដែលជាឆ្នាំចុងក្រោយដែលមានទិន្នន័យនេះ មានអធិការការងារចំនួន ៥៨ នាក់ ដែលបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលអោយធ្វើអធិការកិច្ចលើពលកម្មកុមារ។ មានតែអធិការការងារដែលបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលផ្នែកអធិការកិច្ចលើពលកម្មកុមារ

ទេ ដែលមានភាពសកម្មក្នុងការរកមើលការរំលោភលើពលកម្មកុមារ។ នៅឆ្នាំ ២០១៤ ក្រសួងសង្គមកិច្ចបានបង្កើតក្រុមអធិការអន្តរមន្ទីរស្ថាប័ន ដើម្បីតាមដានមើលការគោរពតាមបទបញ្ញាតិផ្សេងៗស្តីពីពលកម្ម។ ក្រុមទាំងនេះនិមួយមានអធិការពលកម្មកុមារម្នាក់។ អធិការមកពីនាយកដ្ឋានពលកម្មកុមារបានរៀនច្បាប់ដែលមានការទាក់ទង ហើយនិងបច្ចេកទេសធ្វើអធិការកិច្ច ដើម្បីរកមើលពលកម្មកុមារ តែក្រសួងសង្គមកិច្ចខ្វះគោលការណ៍ណែនាំជាបទដ្ឋានសំរាប់ធ្វើអធិការកិច្ចពលកម្ម។

នាយកដ្ឋានទទួលបន្ទុកពលកម្មកុមារបាននិយាយថា ដោយសារកង្វះថវិកា ខ្លួនអាចធ្វើអធិការកិច្ចតែនៅក្នុង និងនៅជុំវិញរាជធានីភ្នំពេញតែប៉ុណ្ណោះ។ ចំនួនអធិការនៅមិនគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ពាក់ព័ន្ធឡើយ។ ច្បាប់ការងារចែងអំពីការដាក់ពិន័យចំនួនពី ៣១ ទៅ ៦០ ដង នៃប្រាក់ឈ្នួលប្រចាំខែ ចំពោះចុងចោទដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទរំលោភលើបទបញ្ញត្តិស្តីពីពលកម្មកុមារ។ ទណ្ឌកម្មបែបនេះគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ធ្វើអោយគេមិនហ៊ានរំលោភ តែកម្រត្រូវបានគេអនុវត្តណាស់។

ពលកម្មកុមារមានច្រើនក្នុងផ្នែកកសិកម្ម សិប្បកម្មផលិតឥដ្ឋ ការលីសែង ការដ្ឋានផលិតអំបិល សិប្បកម្មកែច្នៃបង្គារ វិស័យនេសាទ ការងារតាមផ្ទះ ផលិតកម្មកៅស៊ូ ការជួសជុលឡាន វាយណភណ្ឌ ការកាប់ឈើ ទីសត្វឃាត និងការផលិតស្រា ស្រាបៀ។ កុមារក៏មានធ្វើជាអ្នកសុំទាន អ្នកដើរលក់តាមផ្លូវ អ្នកខាត់ស្បែកជើង និងអ្នកដើររើសរបស់អេតចាយផងដែរ។ពលកម្មកុមារក៏ត្រូវបានគេរាយការណ៍ថា មាននៅក្នុងវិស័យកាត់ដេរសំលៀកបំពាក់ និងស្បែកជើង ក៏ដូចជាវិស័យបដិសណ្ឋារកិច្ចផងដែរ។

កុមារនៃគ្រួសារក្រីក្រងាយប្រឈមនឹងពលកម្មដោយបង្ខំ ដោយគ្រួសារអ្នកមាន ពេលខ្លះ ធ្វើជាចិត្តល្អហើយជួលគេអោយមកធ្វើជាខ្ញុំបំរើ តែធាតុពិត រំលោភធ្វើបាប និងកេងប្រវ័ញ្ចលើពួកគេ។

សូមចូលមើល *របាយការណ៍ស្តីពីទម្រង់ធ្ងន់ធ្ងរនៃពលកម្មកុមារ* របស់ក្រសួងការងារសហរដ្ឋអាមេរិក នៅគេហទំព័រ www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/។

ឃ. ការរើសអើងទាក់ទងនឹងការងារ

ច្បាប់ហាមប្រាមការរើសអើងក្នុងការងារដោយផ្អែកលើជាតិសាសន៍ ពណ៌សម្បុរ ភេទ ជំនឿសាសនា ពិការភាព មតិនយោបាយ កំណើត ប្រវត្តិដើមក្នុងសង្គម ឬសមាជិកភាពក្នុងសហជីពឡើយ។ ច្បាប់ស្តីពីការការពារ និងការលើកកំពស់សិទ្ធិជនពិការ និងច្បាប់ស្តីពីការការពារនិងគ្រប់គ្រងជំងឺអេដស៍ ឆ្នាំ ២០០២ បញ្ជាក់ច្បាស់ពីការហាមប្រាមលើការរើសអើងដោយសារមានមេរោគអេដស៍។ ច្បាប់មិនបានចែងច្បាស់ពីការហាមប្រាមលើការរើសអើងក្នុងការងារ ដោយសារការភេទនៃមនុស្សដែលគេស្រឡាញ់ និង/ឬអត្តសញ្ញាណជេនឌ័រ អាយុ ភាសា និងជំងឺឆ្លងទេ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញចែងថា ពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទទទួលបានប្រាក់ខែស្មើគ្នា ចំពោះការងារស្មើគ្នា។

ជាទូទៅ រដ្ឋាភិបាលគ្មានសមត្ថភាពក្នុងការពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ទាំងនេះទេ។ ទណ្ឌកម្មនៅក្រោមច្បាប់ លើការរើសអើងក្នុងការងាររួមមានការពិន័យជាប្រាក់ សំណងរដ្ឋបាល និងស៊ីវិល និងការដាក់ពន្ធនាគារ។ ដោយសារការមិនសូវមានការយល់ដឹងលើការកាពារដោយច្បាប់ ហើយនិងការពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់នៅខ្សោយ ច្បាប់ទាំងនោះមិនគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ធ្វើអោយគេមានការញញើតក្នុងការរំលោភទៅលើទេ។ កម្មវិធីរោងចក្រល្អនៅកម្ពុជា (BFC) បាននិយាយថា នៅក្នុងវិស័យកាត់ដេរសំលៀកបំពាក់ និងស្បែកជើង ថៅកែរោងចក្រច្រើនតែមានការរើសអើងទៅលើបុរស ក្នុងការជ្រើសរើសអោយមកធ្វើការ និងក្នុងការផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍។ BFC បានប៉ាន់ប្រមាណថា ពីខែមេសា ឆ្នាំ ២០១៤ ដល់ខែមេសាឆ្នាំ ២០១៥ មានរោងចក្រចំនួន ១០,៦% ដែលមានការរើសអើងក្នុងការជ្រើសរើសមនុស្សចូលធ្វើការ។ BFC បានប៉ាន់ប្រមាណថា ២,៤% នៃរោងចក្រមានការរើសអើងផ្អែកភេទ ២,៤% មានការរើសអើងទាក់ទងនឹងការចូលសហជីព ហើយ ១,៩% រើសអើងប្រឆាំងនឹងកម្មការនីមានផ្ទៃពោះ។ អង្គការ ILO បានកត់សំគាល់ដោយក្តីកង្វល់នូវសេចក្តីរាយការណ៍ស្តីពីការរើសអើងប្រឆាំងសហជីពដោយនិយោជក តាមរយៈការជ្រៀតជ្រែក និងការបណ្តេញសមាជិកនៃសហជីពឯករាជ្យចេញពីការងារ និងតាមរយៈការបង្កើតសហជីពដែលគាំទ្រដោយថៅកែ (សូមមើលផ្នែក ៧ ក)។

ង. លក្ខខ័ណ្ឌការងារដែលអាចទទួលយកបាន

ច្បាប់តម្រូវឱ្យក្រសួងការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈកំណត់ប្រាក់ឈ្នួលអប្បបរិមា ដោយផ្អែកលើអនុសាសន៍របស់គណៈកម្មាធិការប្រឹក្សាការងារ ដែលជាក្រុមមានសមាភាពមកពីភាគីបី គឺតំណាងរដ្ឋាភិបាល សហជីព និងថៅកែ។ នៅខែតុលា ក្រសួងសង្គមកិច្ចបានប្រកាសបៀវត្សអប្បបរិមាថ្មីសំរាប់កម្មករកាត់ដេរចំនួន ៥៦០ ០០០ រៀល ដុល្លាអាមេរិក ១៤០)) ក្នុងមួយខែ គឺកើនបានចំនួន ៤៨ ០០០ រៀល ដុល្លា ១២)

អាមេរិក) ក្នុងមួយខែ ពីបៀវត្សអប្បបរិមាមុន។ បៀវត្សអប្បបរិមាថ្មីនេះសំរាប់កម្មករក្នុងវិស័យកាត់ដេរ កំណត់ត្រូវចូលជាធរមាននៅក្នុងឆ្នាំ ២០១៦។ ច្បាប់មិនកំណត់អោយមានបៀវត្សអប្បបរិមាសំរាប់វិស័យផ្សេងទៀតទេ។ ធនាគារពិភពលោកកំណត់កំរិតនៃភាពក្រីក្រត្រឹមការរកបានប្រាក់ចំនួន ៥000 រៀល ដុល្លា ២៥,១)) ក្នុងមួយថ្ងៃ។

ម៉ោងក្នុង ៨ ម៉ោង ហើយមិនត្រូវលើសពី ៤៨ មានច្បាប់ចែងពីការងារជាបទដ្ឋានក្នុងមួយសប្តាហ៍ ១៣០ មួយថ្ងៃទេ។ ច្បាប់កំណត់អត្រា% នៃបៀវត្សពេលថ្ងៃសំរាប់ការងារពេលយប់ ហើយនិង ១៥០សំ % ២00 រាប់ការងារលើសម៉ោង ដែលឡើងដល់% បើសិនជាការងារលើសម៉ោងនោះធ្វើនៅពេលយប់ នៅថ្ងៃអាទិត្យ ឬថ្ងៃបុណ្យ។ និយោជិតត្រូវបានអនុញ្ញាតអោយធ្វើការលើសម៉ោងចំនួន ២ ម៉ោងយ៉ាងច្រើន ក្នុងមួយថ្ងៃ។ ច្បាប់ហាមប្រាមការធ្វើការលើសម៉ោងជ្រុល និយាយថា ការងារលើសម៉ោងត្រូវធ្វើតែក្នុងលក្ខណៈស្ម័គ្រចិត្ត ហើយចែងពីការឈប់សំរាកប្រចាំឆ្នាំ ដោយមានប្រាក់ខែ។

ច្បាប់ចែងថា កន្លែងធ្វើការគួរមានស្តង់ដារសុខភាព និងសុវត្ថិភាពគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីផ្តល់សុខមាលភាពដល់កម្មករ-និយោជិត។ ច្បាប់មានចែងអំពីការពិន័យដែរ ប៉ុន្តែ មិនមានបទប្បញ្ញត្តិជាក់លាក់ដើម្បីការពារកម្មករ-និយោជិត ដែលតវ៉ាអំពីលក្ខខ័ណ្ឌមិនមានសុវត្ថិភាព ឬប៉ះពាល់ដល់សុខភាពឡើយ។

រដ្ឋាភិបាលបានពង្រឹងការអនុវត្តស្តង់ដារដែលត្រូវបានកំណត់ដោយមិនបានខ្ជាប់ខ្ជួនទេ ម្យ៉ាងដោយសារខ្វះបុគ្គលិកដែលមានជំនាញ និងខ្វះឧបករណ៍។ នាយកដ្ឋានអធិការកិច្ចការងាររបស់ក្រសួងការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈគឺជាទីភ្នាក់ងារពង្រឹងការអនុវត្តដ៏ចម្បងមួយ ។ ក្រសួងមានអធិការការងារចំនួនប្រហែល ៣៤២ នៅទូទាំងប្រទេស។ ការខ្វះថវិកា អំពើពុករលួយជាទូទៅ និងការដាក់ទណ្ឌកម្មមិនគ្រប់គ្រាន់ចំពោះការរំលោភលើច្បាប់ការងារគឺជាឧបសគ្គដល់ការពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់របស់រដ្ឋាភិបាល។ ដោយលើកឡើងពីកង្វះធនធានមនុស្ស និងថវិកា ក្រសួងសង្គមកិច្ចមិនបានធ្វើអធិការកិច្ចបានទៀងទាត់ និងគ្រប់គ្រាន់ នៅតាមរោងចក្រទេ។

កម្មករ-និយោជិតបានរាយការណ៍ថា ជារឿយៗ ការងារថែមម៉ោងមានចំនួនលើសលុបពេក ហើយពេលខ្លះជាការតម្រូវឱ្យធ្វើតែម្តង។ នៅក្រៅពីឧស្សាហកម្មកាត់ដេរ បទប្បញ្ញត្តិស្តីពីម៉ោងការងារ កម្រត្រូវបានអនុវត្តណាស់។ ការងារថែមម៉ោងមិនទៅតាមការស្ម័គ្រចិត្តនៅតែជាបញ្ហាមួយ គ្រាន់តែមានការថយចុះនៅអំឡុងឆ្នាំនៃរបាយការណ៍នេះ។ និយោជកច្រើនតែបង្ខិតបង្ខំឱ្យនិយោជិតធ្វើការងារ។ ជារឿយៗ បុគ្គលិកកម្ម

ករប្រឈមមុខនឹងការពិន័យ ការបណ្តេញចេញពីការងារ ឬការបាត់បង់ប្រាក់ឧបត្ថម្ភ ប្រសិនបើពួកគេបដិសេធមិនធ្វើការងារថែមម៉ោង។

របួស និងបញ្ហាសុខភាពពាក់ព័ន្ធនឹងការបំពេញការងារច្រើនកើតមាន។ រោងចក្រកាត់ដេរធំៗភាគច្រើនដែលផលិតសម្រាប់ទីផ្សារនៅក្នុងប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍បានបំពេញតាមស្តង់ដារសុខភាព និងសុវត្ថិភាពបានខ្ពស់គួរសម ដោយសារតែជាលក្ខខណ្ឌកិច្ចសន្យារបស់ខ្លួនជាមួយក្រុមហ៊ុនបញ្ជាទិញ។ ចំណែកឯលក្ខខណ្ឌការងារនៅក្នុងរោងចក្រខ្នាតតូច និងសិប្បកម្មវិញ មានលក្ខខណ្ឌមិនល្អទេ ហើយជារឿយៗ មិនបានបំពេញតាមស្តង់ដារអន្តរជាតិឡើយ។ វិស័យក្រៅផ្លូវការ ដែលត្រូវបានកំណត់ថា ជាការរកស៊ីដែលមិនចុះបញ្ជីការជាមួយរដ្ឋាភិបាល មិនបានបង់ពន្ធទេ ហើយមិនជួលអ្នកធ្វើការច្រើន បានបន្តផ្តល់ការងារភាគច្រើនដែលមិនទាក់ទងនឹងស្រែចំការ។ មូលនិធិរបបសន្តិសុខសង្គមជាតិបានរាយការណ៍ថា នៅក្នុងរយៈពេល ៦ ខែដំបូងនៃឆ្នាំនៃរបាយការណ៍នេះ មានករណីរបួសទាក់ទងនឹងការងារចំនួន ១០ ៨២០ ដោយមានស្លាប់ចំនួន ១៩ នាក់។ នៅក្នុងរយៈពេលដូចគ្នានេះ មូលនិធិនេះ តាមសេចក្តីរាយការណ៍មកថា បានផាកពិន័យក្រុមហ៊ុនចំនួន ៧ ដែលមិនបានគោរពតាមបទបញ្ជារបស់មូលនិធិ ហើយបានប្តឹងក្រុមហ៊ុន ៣ ទៀតទៅតុលាការ។

នៅក្នុងរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំរបស់ខ្លួន គំរោងកម្មវិធី BFC បានលើកឡើងថា សុវត្ថិភាពពីអគ្គីភ័យគឺជារឿងកង្វល់ធំពិសេសមួយ។ របាយការណ៍បានកត់សំគាល់ថា ១៥% នៃរោងចក្រដែលត្រូវបានចុះទៅមើលបានបិទទ្វារចាក់សោរ នៅក្នុងម៉ោងធ្វើការ ហើយមាន ៥៣% មានការពិបាកចេញចូល។ សុវត្ថិភាពអគ្គីភ័យនៅតែជាកង្វល់មួយ នៅក្នុងឆ្នាំនៃរបាយការណ៍នេះ។

ការដួលសន្លប់យ៉ាងច្រើននៅតែជាបញ្ហាមួយ។ មូលនិធិជាតិសន្តិសុខសង្គមបាននិយាយថា សំរាប់រយៈពេល ៦ ខែដំបូង មានកម្មករចំនួន ៥៥៧ នាក់បានដួលសន្លប់នៅតាមរោងចក្រចំនួន ៩ នៅទូទាំងប្រទេស ក្នុងពេលដែលពួកគេកំពុងបំពេញការងារ។ គ្មានរបួសធ្ងន់ធ្ងរដោយសារសន្លប់ត្រូវបានរាយការណ៍មកទេ។ អ្នកសង្កេតការណ៍បាននិយាយថា ខ្យល់អាកាសចេញចូលមិនល្អ កង្វះអាហារូបត្ថម្ភសមរម្យសំរាប់កម្មករ និងចំហាយពុលពីផលិតកម្មបានរួមចំណែកអោយមានសន្លប់ច្រើនគ្នា។